

STICHTING JUSTICE SQUARE

**15 TEMMUZ
SONRASI AİHM
TARAFINDAN
TÜRKİYE ALEYHİNE
VERİLEN İHLAL
KARARLARI**

2024

ÖNSÖZ

Türkiye’de 17/25 Aralık rüşvet ve yolsuzluk operasyonlarına tepki olarak başlayan ve 15 Temmuz darbe girişimi ile birlikte devlet politikası haline gelen hukuka aykırı uygulama ve kararlar ile onbinlerce insan hak ihlaline maruz kalmıştır. Özellikle 15 Temmuz darbe girişimi sonrası başlatılan soruşturmalar kapsamında yapılan gözaltı, tutuklama ve yargılamalarda ciddi hukuksuzluklar yaşanmıştır. Evrensel hukuk ilkeleri başta olmak üzere, Anayasa ve yasalara aykırı bu uygulama ve kararlardan dolayı temel hak ve özgürlüklerin iç hukuk yolları vasıtasıyla korunması veya hak ihlallerinin telafisi imkânsız hale gelmiştir. Zira mevcut durumda başta Anayasa Mahkemesi olmak üzere yüksek mahkemeler ve yerel mahkemeler nezdinde etkin iç hukuk yolu kalmamış ve en önemlisi de Türk yargısı yapılan yapısal değişikliklerle iktidar güdümünde bir yargı sistemine dönüşmüştür.

Bu süreçte hukuka aykırı uygulama ve kararlar nedeniyle mağdurlar tarafından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) yoğun başvurular yapılmıştır. İstenen hızda ve nitelikte olmasa da yapılan başvurular AİHM tarafından karara bağlanmaya başlanmıştır. Bu bağlamda başta özgürlük ve güvenlik hakkı olmak üzere, adil yargılanma hakkı, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve diğer temel hak ve özgürlüklere yapılan keyfi ve haksız müdahalelere ilişkin önemli ihlal kararları verilmiştir. Buna göre 2024 yılı Mayıs ayı itibariyle **1.661** başvuru hakkında toplam **50** ihlal kararı verilmiş ve bu kararlar ile birlikte toplam **7.491.138** **Avro** tazminata hükmedilmiştir.

Bu noktada Türkiye’de yaşanan karanlık ve hukuksuz süreçten zarar gören bireylerin hukuk mücadelesine katkı sağlama adına vakfımız tarafından 15 Temmuz darbe girişimi sonrası AİHM tarafından Türkiye aleyhine verilen hak ihlali kararlarının özetini içeren bu kitapçık hazırlanmıştır.

Evrensel hukuka ve anayasal güvencelere ilişkin en temel tespitleri içeren bu kararlar ışığında Türkiye’de yaşanan hak ihlallerinin en kısa zamanda sona ermesi temennisiyle **Justice Square** bünyesinde hazırlanmış bu çalışmanın faydalı olmasını umuyoruz.

Amsterdam/Mayıs-2024

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
I. 2018 YILINDA VERİLEN KARARLAR	4
1. MEHMET HASAN ALTAN/TÜRKİYE	4
2. ŞAHİN ALPAY/TÜRKİYE	5
II. 2019 YILINDA VERİLEN KARARLAR	6
1. ALPARSLAN ALTAN/TÜRKİYE	6
2. KAVALA/TÜRKİYE	7
III. 2020 YILINDA VERİLEN KARARLAR	8
1. BAŞ/TÜRKİYE	8
2. PİŞKİN/TÜRKİYE	9
IV. 2021 YILINDA VERİLEN KARARLAR	10
3. ATILLA TAŞ/TÜRKİYE	10
4. AHMET HÜSREV ALTAN/TÜRKİYE	12
5. MURAT AKSOY/TÜRKİYE	14
6. ÖĞRETEN VE KANAAT/TÜRKİYE.....	15
7. TERCAN/TÜRKİYE	16
8. AKGÜN/TÜRKİYE	18
9. TURAN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	20
10. YASİN ÖZDEMİR/TÜRKİYE	22
11. ILICAK/TÜRKİYE (NO. 2).....	23
V. 2022 YILINDA VERİLEN KARARLAR	25
1. NUH UZUN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	25
2. TANER KILIÇ/TÜRKİYE (No. 2)	26
3. ACAR VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	28
4. ULUSOY ve DİĞERLERİ/TÜRKİYE	29
5. BAYRAM VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE.....	30
6. ATAMAN ve DİĞERLERİ/TÜRKİYE.....	30
7. GELEŞ ve DİĞERLERİ/TÜRKİYE	31
8. BAŞER VE ÖZÇELİK/TÜRKİYE	31
9. MORAL VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE.....	33
10. SEVİNÇ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	34
11. SUBAŞI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	34
12. GÜNGÖR ve DİĞERLERİ/TÜRKİYE.....	35
VI. 2023 YILINDA VERİLEN KARARLAR	36
1. ABDULLAH KILIÇ/TÜRKİYE	36

2.	TELEK VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	38
3.	USLU/TÜRKİYE	39
4.	HALLAÇOĞLU VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	40
5.	ÇAYLI VE SERLİ/ TÜRKİYE	41
6.	DEMİRTAŞ VE YÜKSELDAG ŞENOĞLU/TÜRKİYE	42
7.	AYVAZ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	43
8.	KILINÇLI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	43
9.	YÜKSEL YALÇINKAYA/TÜRKİYE [BD]	44
10.	MEHMET DEMİR/TÜRKİYE.....	48
11.	ERİŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	49
12.	CANAVCI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	49
13.	BURGAZ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	51
14.	İLERDE VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE.....	51
15.	HALİT KARA/TÜRKİYE	53
16.	KOLAY VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE	54
17.	MECİT VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE.....	55
VII.	2024 YILINDA VERİLEN KARARLAR	55
1.	SİL VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI	55
2.	PARILDAK/TÜRKİYE	56
3.	KARTAL/TÜRKİYE	57
4.	GÜLCÜ VE DİĞERLERİ (49 BAŞVURUCU)/TÜRKİYE	58
5.	SÖZEN/TÜRKİYE	59
6.	AYDIN SEFA AKAY/TÜRKİYE	60
VIII.	İHLAL KARARLARINA İLİŞKİN GENEL TABLO	62

I. 2018 YILINDA VERİLEN KARARLAR

1. MEHMET HASAN ALTAN/TÜRKİYE¹

a. OLAYLAR

Gazeteci olan başvuru, Can Erzincan TV'deki bir beyanından dolayı hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs ve FETÖ/PDY üyeliği suçlarından tutuklanmış; Anayasa Mahkemesinin (AYM) ihlal kararına rağmen ağır ceza mahkemesi tarafından tahliye edilmemiştir.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:

1. Hukuka aykırı tutuklama (AYM tarafından hukuki prosedüre uyulmamıştır, bununla birlikte AYM tutukluluğun devam etmesine ihlal kararı vermesine rağmen başvuranın tutukluluğu devam etmiştir. M.5/1);

2. İfade özgürlüğünün ihlali (AİHM, Anayasa Mahkemesinin başvuruçunun söylediği sözlerden dolayı tutuklanmasının hak ihlali oluşturduğu kararına katılmaktadır, m. 10).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Bir mahkemenin, bireysel başvurulara ilişkin olarak nihai ve bağlayıcı kararlar verme yetkileriyle donatılmış Anayasa Mahkemesinin yetkilerini sorgulaması, hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkelerine aykırıdır (§ 139).

AYM'nin 14 ay 3 günlük inceleme süresi, olayın olağanüstü şartlarında Sözleşme'nin 5/4 maddesi anlamında makul görülmelidir (§ 167). “Milletin yaşamını tehdit eden kamusal bir tehlikenin” varlığı, demokratik toplum kavramının kalbinde yer alan özgür siyasi tartışmanın kısıtlanması için bir bahane olmamalıdır (§ 210).

Hükümetlere karşı eleştiriler yapılması ve bir ülkenin liderleri ve yöneticileri tarafından, milli menfaatler için tehlikeli olarak değerlendirilen bilgilerin yayımlanması, özellikle terör örgütüne mensup olma veya yardım etme, hükümeti veya anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ya da terör örgütü propagandası yapma gibi cezai sonuçları olan ağır suçlamalara yol açmamalıdır (§ 211). Başvuruçunun, Sözleşme'de öngörülenden farklı bir amaçla tutuklandığı şikayetin (m. 18) ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir (§ 216).

Başvuruçuya manevi tazminat olarak 21.500 Avro ödenmesine hükmedilmiştir.

1 Mehmet Hasan Altan/Türkiye kararı, Başvuru No. 13237/17, 20 Mart 2018.

2. ŞAHİN ALPAY/TÜRKİYE²

a. OLAYLAR

Gazeteci olan başvuru, Zaman Gazetesinde yazarlık yapmasından dolayı tutuklanmıştır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:³

1. Hukuka aykırı tutuklama (AYM tarafından hukuki prosedüre uyulmamıştır, bununla birlikte AYM tutukluluğun devam etmesine ihlal kararı vermesine rağmen başvuranın tutukluluğu devam etmiştir. m.5/1);

2. İfade özgürlüğünün ihlali (AİHM, Anayasa Mahkemesinin başvuruçunun söylediği sözlerden dolayı tutuklanmasının hak ihlali oluşturduğu kararına katılmaktadır, m. 10).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Bir mahkemenin, bireysel başvurulara ilişkin olarak nihai ve bağlayıcı kararlar verme yetkileriyle donatılmış Anayasa Mahkemesinin yetkilerini sorgulaması, hukuk devleti ve hukuki güvenlik temel ilkelerine aykırıdır (§ 118).

AYM'nin 16 ay 3 günlük inceleme süresi, olayın olağanüstü şartlarında Sözleşme'nin 5/4 maddesi anlamında makul görülmelidir (§ 139). “Milletin yaşamını tehdit eden kamusal bir tehlikenin” varlığı, demokratik toplum kavramının kalbinde yer alan özgür siyasi tartışmanın kısıtlanması için bir bahane olmamalıdır (§ 180).

Hükümetlere karşı eleştiriler yapılması ve bir ülkenin liderleri ve yöneticileri tarafından, milli menfaatler için tehlikeli olarak değerlendirilen bilgilerin yayımlanması, özellikle terör örgütüne mensup olma veya yardım etme, hükümeti veya anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ya da terör örgütü propagandası yapma gibi cezai sonuçları olan ağır suçlamalara yol açmamalıdır (§ 181). Başvuruçunun, Sözleşme'de öngörülenden farklı bir amaçla tutuklandığı şikayetin (m. 18) ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir (§ 186).

Başvuruçuya manevi tazminat olarak 21.500 Avro ödenmesine hükmedilmiştir.

2 Şahin Alpay/Türkiye Kararı, Başvuru No. 16538/17, K.T: 20 Mart 2018.

3 Anayasayı Hiç Sayan Yargının Hal-i pür Melali (<https://m.bianet.org/bianet/hukuk/238874-anayasayi-hice-sayan-yarginin-hal-i-pur-melali>); European Court of Human Rights: Mehmet Hasan Altan v. Turkey and Şahin Alpay v. Turkey (<https://merlin.obs.coe.int/article/8232>); 3Resuscitating the Turkish Constitutional Court: the ECtHR's Alpay and Altan Judgments (<https://strasbourgobservers.com/2018/04/03/resuscitating-the-turkish-constitutional-court-the-ecthrs-alpay-and-altan-judgments/>)

II. 2019 YILINDA VERİLEN KARARLAR

1. ALPARSLAN ALTAN/TÜRKİYE⁴

a. OLAYLAR

Anayasa Mahkemesi üyesi olarak görev yapan başvuru FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmıştır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:⁵

1. Hukuka aykırı tutuklama (suçüstü hali gerekçe yapılarak tutuklamaya ilişkin yargısal güvencelere uyulmaması, m. 5/1)

2. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (tutuklama anında başvuru kişinin suç işlendiğinden şüphelenilmesini gerektirecek bir delilin olmaması, m. 5/1)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Hakimlere tanınan yargısal koruma, onların şahsi menfaatleri için değil, görevlerini bağımsız şekilde ifa edebilmeleri için sağlanmıştır (§ 113). Ulusal mahkemelerin suçüstü kavramının kapsamını genişletmeleri ve mevcut davada iç hukuku uygulama şekilleri, hem yasal kesinlik ilkesi bağlamında bir sorun teşkil etmektedir hem de bariz şekilde mantıksızdır (§ 115).

Suçüstü kavramının aşırı geniş biçimde yorumlanması, olağanüstü hâle uygun bir karşılık olarak değerlendirilemez. Böyle bir yorum, yalnızca yasal kesinlik ilkesi bakımından bir sorun teşkil etmekle kalmayıp, aynı zamanda yürütme organının müdahalelerine karşı yargı mensuplarına sağlanan usule ilişkin güvenceleri etkisiz hale getirir. Ayrıca bu, olağanüstü halin hukuki çerçevesinin çok dışına sarkan hukuki sonuçlara yol açmaktadır (§ 118).

Başvuru hakkında verilen ilk tutuklama kararından uzun süre sonra elde edilen delillerin, tutukluluk kararına dayanak teşkil eden şüphenin “makul” olup olmadığının tespiti bakımından incelenmesi gerekli değildir (§ 139).

4 Alpaslan Altan /Türkiye Kararı, Başvuru No. 12778/17, K.T: 16 Nisan 2019.

5 AİHM’nin Alpaslan Altan Kararı ve Mevcut Davalara Etkisi (<https://www.freejudges.eu/tr/2019/05/25/aihmnin-alpaslan-altan-karari-ve-mevcut-davalara-etkisi/>); AİHM’in Alpaslan Altan/Türkiye Kararı Üzerine İlk Değerlendirmeler (<https://maziliguneyhukuk.com/aihm-in-alpaslan-altan-turkiye-karari-uzerine-ilk-degerlendirmeler/>); The Discovery in Flagrant Delicto, the Kafkaesque fate of a Supreme Judge and the Turkish Constitutional Court: the Alpaslan Altan Case in Strasbourg (<https://strasbourgothers.com/2019/05/06/the-discovery-in-flagrant-delicto-the-kafkaesque-fate-of-a-supreme-judge-and-the-turkish-constitutional-court-the-alpaslan-altan-case-in-strasbourg/>)

Türkiye'nin darbe teşebbüsü sonrasında karşılaştığı zorluklar, yetkililerin olağanüstü hal süresince herhangi bir teyit edilebilir delil veya bilgi olmaksızın ya da bir şüphenin makullüğüne dair 5/1 (c) maddesinin asgari şartlarını karşılayan yeterli olgusal temel olmaksızın bir bireyi tutuklamak için açık çeke sahip olduğu anlamına gelmemektedir (§ 147). Yargısal gözetim altında verilmesine rağmen tutuklama kararı, suç örgütü üyeliğine ilişkin basit bir şüpheyi dayandırılmıştır. Böyle bir şüphe düzeyi, bir kişinin tutuklanmasını haklı kılmaya yetemez (§ 148).

Başvurucuya manevi tazminat olarak 10.000 Avro ödenmesine hükmedilmiştir.

2. KAVALA/TÜRKİYE⁶

a. OLAYLAR

İş adamı ve insan hakları savunucusu olan başvuru, Gezi olaylarını organize ettiği ve 15 Temmuz darbe teşebbüsünün azmettiricilerinden olduğu gerekçesiyle tutuklanmış; AYM'ye yaptığı başvuru, kararın yayımlanmasına kadar geçen süre de dahil 1 yıl 5 ay 29 günde sonuçlandırılmıştır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:⁷

1. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (Gezi olayları ve darbe teşebbüsü ithamlarının her ikisi açısından makul şüphe oluşturacak delil bulunmamaktaydı, m. 5/1);

2. Tutukluluğa etkili itiraz hakkının ihlali (AYM'nin inceleme süresi ivedilikle inceleme şartını karşılamamaktadır, m. 5/4);

3. Hakların Sözleşme'de öngörülenden farklı bir amaçla kısıtlanması (ilgili olaylardan çok sonra başvurunun suçlanması, Cumhurbaşkanının açıklamasından kısa süre sonra hakkında iddianame düzenlenmesi, m. 18).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Tutukluluğun hukukiliğini ve doğru bir şekilde yürütülmesine yapılan bir itirazın konu olduğu bir başvurunun incelenmesine harcanan süre tek başına, Anayasa Mahkemesinin etkililiğine yönelik bir sonuca varmak için yeterli değildir (§ 99).

6 Kavala/Türkiye Kararı, Başvuru No. 28749/18, K.T: 10 Aralık 2019.

7 Kavala/Türkiye Davasında Madde 46/4 Kapsamındaki Yargılamalar (<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-219512>); Osman Kavala v. Turkey: Unravelling the Matryoshka Dolls (<https://strasbourgothers.com/2019/12/12/osman-kavala-v-turkey-unravelling-the-matryoshka-dolls/>)

İsnat edilen eylemler, gerçekleştikleri dönemde suç teşkil etmiyorsa, “makul şüphe” söz konusu olamaz (§ 128). Ayrıca isnat edilen suçlamalar, Sözleşme kapsamındaki bir hakkın kullanılmasına ilişkin olmamalıdır (§ 129). Makul olarak iç hukukta suç sayılan bir davranış olarak değerlendirilemeyecek veya Sözleşme kapsamındaki hakların kullanımıyla ilişkili olayların suç unsurları olarak gösterilmiş olması, suç şüphesinin makullüğünü azaltmaktadır (§ 157).

Anayasa Mahkemesinin ağır iş yükü, mevcut davada olduğu gibi aşırı uzun süren süreler için daimi bir mazeret olarak kullanılamaz. Yargı sistemini mahkemelerinin Sözleşme’nin 5 § 4 maddesinin gerektirdiklerine uymalarını sağlayacak şekilde düzenlemek Devlet’in görevidir (§ 188).

Mahkeme, özgürlük ve güvenlik hakkını koruma konusunda ulusal seviyede birincil role sahip Türkiye Anayasa Mahkemesinin, ilgili yargılamalar kapsamında söz konusu hakkın önemini gereğince dikkate alamadığı görüşündedir (§ 193).

Şikayete konu tedbirler, Sözleşme’nin 18. maddesine aykırı bir şekilde gizli bir amacı, yani başvurunun susturulması amacını güttüğünün makul şüphenin ötesinde kanıtlanmıştır. Ayrıca söz konusu tedbirler, insan hakları savunucularının çalışmaları üzerinde caydırıcı bir etkiye sahip olabilecektir (§ 232).

III. 2020 YILINDA VERİLEN KARARLAR

1. BAŞ/TÜRKİYE⁸

a. OLAYLAR

Hakim olan başvuru, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmış; tutukluluk incelemeleri 1 yıl 2 ay boyunca duruşma açılmaksızın dosya üzerinden gerçekleştirilmiştir.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:

1. Hukuka aykırı tutuklama (suçüstü hali, aşırı geniş şekilde yorumlanarak yasal usullere uyulmamıştır, m. 5/1);
2. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (m. 5/1);
3. Tutukluluğa etkili itiraz hakkının ihlali (dosya üzerinden inceleme yapılması, m. 5/4).

8 Baş/Türkiye Kararı, Başvuru No. 66448/17, K.T: 3 Mart 2020.

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Sulh Ceza Hakimliğinin sadece HSYK kararına atıfta bulunmasının başvurunun tutuklanmasını haklı çıkaracak makul bir şüphe için yeterli değildir (§ 190). Mahkeme, sulh ceza hakimlerine sağlanan anayasal ve yasal korumaları dikkate alarak ve başvurunun davasında onların bağımsızlık ve tarafsızlığına şüphe düşürecek herhangi bir iddianın yokluğunda; sulh ceza hakimlerinin bağımsızlık ve tarafsızlığının olmadığına ilişkin şikayetin açıkça dayanaktan yoksun olduğunu değerlendirmektedir (§ 278).

İtirazı inceleyen sulh ceza hakimi ile kararı incelenen hakim arasında hiyerarşik veya yapısal bir bağlantı yoktur. Söz konusu sulh ceza hakimleri, sıkı tamamıyla profesyonel alanın dışına çıkan bir kişisel arkadaşlık geliştirmedikleri sürece; aralarında mesleki ilişkinin varlığı tek başına, itirazı inceleyen hakim bağımsızlık ve tarafsızlığına yönelik endişeleri haklı kılamaz (§ 280).

Manevi tazminat olarak 6000 Avro maddi ve 4000 Avro manevi tazminat ödenmesine hükmedilmiştir.

2. PİŞKİN/TÜRKİYE⁹

a. OLAYLAR

Ankara Kalkınma Ajansı'nda uzman olarak çalışmakta olan başvurunun iş akdi, 667 sayılı KHK'nın 4/1 (g) maddesine dayanılarak feshedilmiş; buna karşı açtığı dava iş mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:¹⁰

1. Adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlali (iddialar mahkemelerce incelenmemiş, AYM hukuki ve olgusal meseleleri değerlendirmemiştir, m. 6/1);

2. Özel hayata saygı hakkının ihlali (işten çıkarılmaya yönelik yargısal denetim yetersizdi ve keyfiliğe karşı asgari güvenceler sağlanmamıştır, m. 8).

9 Pişkin/Türkiye Kararı, Başvuru No. 33399/18, K.T: 15 Aralık 2020.

10 AİHM'in Hamit Pişkin Kararının Değerlendirilmesi <https://www.drgokhangunes.com/genel/aihmin-hamit-piskin-kararinin-degerlendirilmesi/>; Pişkin v. Turkey: Observations on the Failure of the Lawfulness Test and the Engel Criteria within the Context of the Turkish Purge <https://strasbourgothers.com/2021/03/29/piskin-v-turkey-observations-on-the-failure-of-the-lawfulness-test-and-the-engel-criteria-within-the-context-of-the-turkish-purge/>

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Başvurucunun iş akdinin feshine ilişkin olarak açılan yargılamaların, cezai bir isnat hakkında verilecek bir kararı ilgilendirdiğine hükmetmek için herhangi bir neden yoktur. Sonuç olarak, bu maddenin ceza yönü somut davaya uygulanabilir değildir (§ 109).

667 sayılı KHK'nın 4 (2) maddesi ışığında, toplumda “terörist” olarak etiketlendiği ve dolayısıyla damgalandığı yönündeki başvurunun iddiasına önem atfedilmelidir. Bu bağlamda başvuru, sözleşmesinin feshedilmesinden bu yana işsiz olduğunu ve fesih 667 sayılı KHK'ya dayandığı için işverenlerin kendisine iş teklif etmeye cesaret edemediğini belirtmiştir. Sonuç olarak feshin, başvurunun iş ilişkileri de dâhil olmak üzere ilişki kurma ve sürdürme kabiliyeti üzerinde olumsuz yansımaları oluşmuştur (§ 186).

Yasadışı bir yapıyla ilişkisinin olduğu şeklindeki bir tespitin, şüphesiz başvurunun mesleki ve sosyal itibarı açısından çok ciddi sonuçları olmuştur (§ 187). Yerel mahkemeler, başvurunun iş akdinin sonlandırılmasının gerçek sebeplerini belirleyememiştir ve yargı denetimi yetersizdir (§ 228). Başvurucu, keyfi müdahaleye karşı asgari koruma düzeyinden faydalandırılmamıştır (§ 229).

Manevi tazminat olarak 4000 Avro ve maddi tazminat olarak 4000 Avro ödenmesine hükmedilmiştir.

IV. 2021 YILINDA VERİLEN KARARLAR

3. ATILLA TAŞ/TÜRKİYE¹¹

a. OLAYLAR

Köşe yazarlığı da yapan başvuru FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmış; attığı tweetlere, Meydan Gazetesindeki yazılarına ve Bugün gazetesinin kapatılmasını protesto eden gösteriye katılması gerekçe gösterilerek hakkında dava açılmış; tahliye edildiği gün yeni bir soruşturma başlatılarak tekrar gözaltına alınmış ve tutuklanmış; tahliye kararı veren hakimler ve talep eden savcı HSK tarafından açığa alınmış; AYM sadece ikinci tutukluluk yönünden ihlal kararı vermiştir.

11 Atilla Taş/Türkiye Kararı, Başvuru No. 72/17, K.T: 19 Ocak 2021.

b. İHLALLER

AIHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:¹²

1. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (suç işlendiğinden şüphelenilmesini gerektirecek inandırıcı gerekçelerin bulunmaması, m. 5/1);

2. İfade özgürlüğünün ihlali (makale ve tweetlerden dolayı tutuklama, m. 10).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme kararda şu hususlara değinmiştir: İsnat edilen eylemler veya olaylar, gerçekleştikleri dönemde suç teşkil etmiyorsa, “makul şüphe” söz konusu olamaz (§ 124). Ayrıca isnat edilen suçlamalar, Sözleşme kapsamındaki bir hakkın kullanılmasına ilişkin olmamalıdır (§ 125).

Anayasa Mahkemesi, suç şüphesinin bulunup bulunmadığını belirlemek için, tutuklama kararında bahsedilmeyen delil unsurlarına dayanmıştır. Bu delil unsurları, başvurucunun ilk tutukluluğunun ardından dört aydan daha fazla bir süre sonra düzenlenen iddianameyle sunulmuştur. Dolayısıyla Mahkeme, tutuklama kararını gerekçelendiren şüphelerin inandırıcılığını tespit etmek için bu delil unsurlarının incelenmesine gerek görmemektedir (§ 131).

Başvurucunun, muhalif olarak kabul edilen bir gazeteye kayyım atanmasını protesto etmek için düzenlenen barışçıl bir toplantıya katılması, ilgilinin terör suçu işlediğine objektif bir gözlemciyi ikna edecek bir niteliğe sahip değildir (§ 134). Yalnızca iddianameye atıfta bulunulması, tutuklamaya dayanak oluşturduğu varsayılan şüphelerin inandırıcılığını haklı göstermek için yeterli kabul edilemez (§ 135).

Başvurucunun makalelerinin ve tweetleri, Hükümetin ve Cumhurbaşkanı'nın politikalarına yönelik sert bir eleştiri olarak değerlendirilebilmesine rağmen; özgürlükten yoksun bırakmayı haklı gösteren diğer gerekçe ve delil unsurları sunulmadığı sürece; tutuklamaya yol açan isnatların gerçekliğine objektif bir gözlemciyi ikna edemez. Şüphenin “inandırıcılığı”, ifade özgürlüğünü ihlal edecek kadar genişletilemez (§ 136).

Ulusal makamlar tarafından dayandırılan yasal hükümlerin yorumlanması ve uygulanması, başvurucunun özgürlükten yoksun bırakılmasına usulsüz ve keyfi bir nitelik verecek derecede

12 AIHM'in Atilla Taş Kararının Güncel Yargılamalara Bakan Yönü, <https://www.drgokhangunes.com/genel/aihmin-atilla-tas-kararinin-guncel-yargilamalara-bakan-yonu/>

mantık dışıdır (§ 139). Başvurucunun özgürlüğünden yoksun bırakılması, ilgilinin Sözleşme'nin 10. maddesi bağlamındaki haklarına yönelik bir müdahale teşkil etmektedir (§ 187).

Ulusal makamların yorumu ve uygulanması, özgürlükten yoksun bırakılmaya usulsüz ve keyfi bir nitelik verecek derecede mantık dışı olduğundan; başvurucunun hak ve özgürlüklerine yönelik müdahale, kanunla öngörülmemiştir ve 10. madde açısından haklı görülemez (§ 191).

12.275 Avro manevi tazminatın ve 3.125 Avro yargılama masrafinin ödenmesine hükmedilmiştir.

4. AHMET HÜSREV ALTAN/TÜRKİYE¹³

a. OLAYLAR

Başvurucu Taraf Gazetesi genel yayın yönetmeni olması, yazdığı bazı makaleler ve Can Erzincan TV'de 14 Temmuz tarihinde yaptığı bir konuşma gerekçe yapılarak hükumeti devirmeye teşebbüs suçundan tutuklanmış; soruşturma dosyasına erişim kısıtlanmış; AYM'ye yaptığı başvuruda ihlal olmadığına karar verilmiştir.

b. İHLALLER

AIHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:

1. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (suç işlediğinden şüphelenilmesi için makul nedenler olmaksızın başvurucunun tutuklanması, m. 5/1);
2. Tutukluluğa etkili itiraz hakkının ihlali (soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, m. 5/4);
3. Tutukluluk için tazminat yolunun yokluğu (makul şüphe yokluğuna dayalı CMK m. 141 uyarınca dava açılmaz ve AYM, başvurusunu reddetmiştir, m. 5/5);
4. İfade özgürlüğünün ihlali (gazetecilik faaliyetlerinden dolayı tutuklama, m. 10).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkemenin karardaki tespitleri şöyle özetlenebilir. "Balyoz" davasından dört yıldan fazla bir süre geçtikten sonra başvurucunun şüpheli olarak gözüaltına alınması, gerekli bir tedbir olarak kabul edilemez (§ 141).

13 Ahmet Altan/Türkiye Kararı, Başvuru No. 13252/17, K.T: 13 Nisan 2021.

Başvurucu, yazılarında, siyasi duruma ilişkin endişelerini dile getirmiş ve hükümeti şiddetle eleştirmiştir. Bu açıklamalara dayanarak, başvuranın bir şiddet kampanyasını desteklediği veya bu tür bir şiddeti meşrulaştırdığı düşünülemez; bunun yerine muhalif bir yazar olarak, makul bir şekilde hükümete karşı eleştiri dile getiriyor olarak görülebilir. "Makul şüphe" kavramı, ifade özgürlüğü hakkını zedeleyecek kadar geniş şekilde yorumlanamaz (§ 143).

Şiddet çağrısı olarak yorumlanamayacaklarından; TV programındaki sözlerin, ifade özgürlüğü sınırları içinde kalmadığı sonucuna götürecek hiçbir unsur bulmamaktadır. Başvurucunun olası bir darbe veya iç savaş konusunda halkı uyardığı gerçeği, başvuranın tutukluluğunu haklı gösteremez (§ 145).

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "[iddia edilen] suçun işlendiğine kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin" mevcudiyetini arayan 100. maddesi, olağanüstü hal süresince değiştirilmemiştir. Mevcut davada şikâyet edilen tedbirler, olağanüstü hal ilanından önce ve de sonra yürürlükte olan ve halen yürürlükte olan mevzuat temelinde alınmıştır (§ 149).

Olağanüstü hal çerçevesinde bile, hukukun üstünlüğünün temel ilkesi geçerli olmalıdır. Erişimin kısıtlanmasına dair genel karar, olağanüstü hal için uygun bir yanıt olarak görülemez ve böyle bir yorum, Sözleşme'nin 5. maddesinin sunduğu güvenceleri geçersiz kılacaktır (§ 165).

AYM'nin 15 ay 8 günlük inceleme süresi, olağan koşullarda "hızlı" olarak değerlendirilemeyecek olmasına rağmen; Mahkeme, davanın kendine özgü koşullarında, Sözleşme'nin 5/4 maddesinin ihlal edilmediği sonucuna varmaktadır (§ 183).

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi, suç işlendiğine ilişkin makul şüphenin olmaması nedeniyle tazminat hakkı vermemektedir (§ 190). Sözleşme ile güvence altına alınan özgürlüklerden birine müdahale oluşturduğu sürece, hukuka uygun olmayan bir tutuklama, ilke olarak, ulusal hukukta öngörülmüş bir kısıtlama olarak değerlendirilemez (§ 225).

Başvurucunun Sözleşme'nin 18. maddesinin ihlal edildiği iddiasını desteklemek için dayandığı unsurlar, Mahkeme'nin başvurucunun Sözleşme'de öngörülmeyen bir amaç dışında bir amaçla tutuklandığına karar vermesi için yeterli bir bütün oluşturmamaktadır (§ 246).

Mahkeme, başvurucunun tutukluluğunun Sözleşme'nin 18. maddesi anlamında öngörülmeyen bir amaç güttüğünün, makul şüphenin ötesine geçecek şekilde ispatlanmadığına hükmetmektedir (§ 247).

Başvurucuya manevi tazminat olarak 16.000 Avro ödenmesine hükmedilmiştir.

5. MURAT AKSOY/TÜRKİYE¹⁴

a. OLAYLAR

Gazeteci olan başvuru, Millet ve Yeni Hayat Gazetelerindeki yazıları ve sosyal medya paylaşımlarından dolayı tutuklanmış ve hakkında dava açılmış; tahliye edildiği gün yeni bir soruşturma başlatılarak tekrar gözaltına alınmış ve tutuklanmış; tahliye kararı veren hakimler ve talep eden savcı HSYK tarafından açığa alınmış; AYM, özgürlük ve güvenlik hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine hükmetmiştir.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:

1. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (AİHM, AYM'nin vardığı sonuçla aynı fikirdedir, m. 5/1);

2. İfade özgürlüğünün ihlali (gazetecilik faaliyetlerinden dolayı tutuklama, m. 10).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, benzer davalardaki uygulamasını göz önünde bulundurarak, incelenen davanın koşulları bakımından AYM tarafından hükmedilen meblağların (yaklaşık 3.417 EUR) açıkça yetersiz olduğunu değerlendirmektedir (§ 90).

Mahkeme, avukatlarından yardım alan başvuru, öncelikle soruşturma makamları ve ardından Sulh Ceza Hâkimliği tarafından bu delil unsurları hakkında ayrıntılı olarak sorgulandığını gözlemlemektedir. Dolayısıyla, ilgili, delil unsurlarına sınırsız bir erişim hakkından yararlanmamış olsa bile; tutukluluğunun yasaya uygunluğuna etkin bir şekilde itiraz etmek için başlıca önem taşıyan delil unsurlarının içeriğinden yeterince haberdar olmuştur (§ 128).

Anayasa Mahkemesinin kararını kendisine başvurulmasının ardından yaklaşık iki yıl, beş ay sonra vermesi hususu, dikkate alınması gereken sürenin hesaplanması için göz önünde bulundurulmamaktadır; zira başvuru, bu tarihten daha önce serbest bırakılmıştır (§ 136). Eleştirel seslerin tutuklanması, hem gözaltına alınan kişi hem de bir bütün olarak toplum için birçok olumsuz etki yaratmaktadır çünkü bu davada olduğu gibi özgürlükten yoksun bırakma ile sonuçlanan bir tedbirin uygulanması, sivil toplumu sindirerek ve muhalif sesleri susturarak ifade özgürlüğü üzerinde kaçınılmaz biçimde caydırıcı bir etki doğurmaktadır (§ 165). Sözleşme'nin

14 Murat Aksoy/Türkiye Kararı, Başvuru No. 80/17, K.T: 13 Nisan 2021.

5/1 ve 10. maddelerine ilişkin varılan sonuçlar göz önüne alındığında; 18. madde altındaki şikâyetin ayrıca incelenmesine gerek yoktur (§ 171).

Adil tazmin olarak toplamda 14,675 Avro olmak üzere 11.500 Avro manevi tazminata ve 3.175 Avro yargılama giderinin ödenmesine hükmedilmiştir.

6. ÖĞRETEN VE KANAAT/TÜRKİYE¹⁵

a. OLAYLAR

Gazeteci olan başvuruçular, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'nın e-postalarının hacklenmesi ve ikinci başvuruçunun bilgisayarında 17/25 Aralık soruşturma fezlekesinin bulunmasıyla alakalı silahlı terör örgütü üyeliği suçlamasıyla tutuklanmış; soruşturma dosyasına erişimleri kısıtlanmış; birinci başvuruçunun üye olmamakla birlikte örgüt (DHKP/C ve FETÖ/PDY) adına suç işlemekten ve ikinci başvuruçunun FETÖ/PDY üyeliğinden cezalandırılması için iddianame düzenlenmiş; AYM, haklarının ihlal edilmediğine ve/veya şikâyetlerinin kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

b. İHLALLER

AIHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:

1. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (suç işlediklerinden şüphelenilmesini gerektiren inandırıcı nedenler yoktur, m. 5/1);
2. Tutukluluğa etkili itiraz hakkının ihlali (dosyaya erişimin kısıtlanması, m. 5/4);
3. İfade özgürlüğünün ihlali (gazetecilik faaliyetinden dolayı tutuklama, m. 10).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme şu tespitleri yapmıştır. İstanbul Sulh Ceza Hâkimliği, bilgisayar verilerinin içeriğine ilişkin raporlara dayanmış fakat bu raporların içeriğini belirtmemiştir. Bir yandan, dosyadaki unsurlara ilişkin bireyselleştirilmiş ve somut bir değerlendirmenin ve diğer yandan, ilgililer hakkında duyulan şüpheleri haklı gösterebilecek bilgilerin ya da diğer türden doğrulanabilir unsur ve olayların mevcut olmaması nedeniyle; dosyadaki belgelere bu türden belirsiz ve genel bir atıf yapılması, başvuruçuların tutuklanmasına dayanak oluşturduğu varsayılan şüphelerin inandırıcılığını haklı göstermeye yeterli değildir (§ 88).

Dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının hacklenmiş e-postaların bilgisayara indirme işlemi ve bu e-postalar hakkında bir makale yayımlama, basın özgürlüğü tarafından

15 Öğreten ve Kanaat/Türkiye Kararı, Başvuru No. 42201/17 ve 42212/17, K.T: 18 Mayıs 2021.

korunmaktadır ve tarafsız bir gözlemciyi, ilgililerin terör örgütüne üye olma suçunu işlemiş olabileceğine ikna etmeye uygun değildir (§ 90).

İsnat edilen olay ve olgular, Sözleşme'den ve özellikle 10. maddeden doğan hakların kullanmasıyla ilgilidir. "Makul şüphe" kavramı, ifade özgürlüğü hakkını ihlal edecek şekilde yorumlanamaz. Ulusal makamlar tarafından ileri sürülen yasal hükümlerin yorumlanması ve uygulanması, başvuruçuların özgürlükten yoksun bırakılmasına hukuka aykırı ve keyfi bir nitelik verecek kadar aşırıdır (§ 92).

Başvuruçular ve avukatları, iddianamenin sunulduğu tarihe kadar, özellikle bilgisayarların içeriğine ilişkin raporlar olmak üzere tutuklanmaya dayanak delil unsurlarını görememişlerdir. Mevcut davaların koşulları, başvuruçuların tutukluluklarının yasaya uygunluğuna itiraz etmelerini sağlayabilecek önemli delillerin mevcut olması bakımından diğer davalardan farklıdır (§ 104).

Türk Ceza Kanunu'nun 314/2 maddesindeki terör örgütüne üye olma suçunun öngörülebilirliği bakımından; böyle bir ilişkiye dair somut bir delil olmaksızın, ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasının silahlı bir örgüte üye olmakla bir tutulduğunda, bir ceza hukuku hükmünün bu denli geniş yorumlanması haklı kılınamaz (§ 136).

Böylelikle, başvuruçuların Sözleşme'nin 10/1 maddesi altındaki hak ve özgürlüklerine yönelik müdahale, kanunla öngörülmediğinden; Sözleşme'nin 10/2 maddesi açısından haklı değildir (§ 137).

Adil tazmin olarak toplamda 24.750 Avro olmak üzere 14.000 Avro manevi tazminata (her bir başvuruçucu için), 5.750 Avro maddi tazminata (bir başvuruçucu için) ve 2.250 Avro yargılama masrafına (her bir başvuruçucu için) hükmedilmiştir.

7. TERCAN/TÜRKİYE¹⁶

a. OLAYLAR

Başvuruçucu Erdal Tercan, darbe teşebbüsü sonrasında örgüt üyesi olma iddiası ile tutuklanan diğer bir Anayasaya Mahkemesi üyesidir. AYM üyesi olan başvuruçunun evinde suçüstü haline dayanılarak arama yapılmış ve bazı dijital materyallere el konulmuş; başvuruçucu, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmıştır.

16 Tercan/Türkiye Kararı, Başvuru No. 6158/18, K.T: 29 Haziran 2021.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:¹⁷

1. Hukuka aykırı tutuklama (suçüstü hali gerekçesiyle, yargısal güvencelere uyulmadan tutuklama yapılması, m. 5/1);
2. Makul şüphe olmadan tutuklama (şüphe, asgari inandırıcılık düzeyine ulaşmamıştır, m. 5/1);
3. Gerekçesiz tutuklama (ilgili ve yeterli gerekçe belirtilmemiştir, m. 5/1);
4. Konuta saygı hakkının ihlali (yasa hükmünün öngörülebilir olmayan yorumuna dayanılarak arama yapılmıştır, m. 8).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

6216 sayılı Kanun'da öngörülen yasal koruma AYM üyelerine, kişisel yararları için değil; görevlerini tam bir bağımsızlık içinde yerine getirmelerini sağlamak için tanınmıştır. Bu korumanın amacı, genel olarak yargı sisteminin ve özelde onun mensuplarının yargısal görevlerin yerine getirirken, yargı organı dışındaki organlardan ve hatta davanın esasına bakan veya denetim yapan hâkimlerden gelen hukuka aykırı kısıtlamalara maruz kalmamalarını sağlamaktır (§ 132).

Mevcut dava ve Alparslan Altan kararı, olayların meydana geldiği dönemde Türkiye'de yüksek mahkeme üyesi hâkimlerin yakalanması ve tutuklanmasıyla alakalı sistemsal bir hukuki açıklık ve öngörülebilirlik eksikliğini ortaya koymaktadır (§ 133).

Suçüstü kavramının aşırı geniş bir yorumu, yargıyı yürütme erkinin saldırılarından ve keyfi veya haksız özgürlükten yoksun bırakmalardan korumak amacıyla tanınan usulü güvenceleri geçersiz kılmaktadır (§ 138).

Bu yorum, hukuki güvenlik ilkesi bakımından da sorun oluşturmaktadır; zira bu yorumlama, yalnızca yargı organına tanınan usul güvencelerini geçersiz kılmamakta, aynı zamanda olağanüstü halin yasal çerçevesini büyük ölçüde aşan hukuki sonuçlar yaratmaktadır (§ 139).

Suçüstü kavramının herhangi bir yasal hükme dayanmayan aşırı geniş bir yorumu, yalnızca yüksek mahkemelerin üyelerine ve Hâkimler ve Savcılar Kurulunun seçilmiş üyelerini

17 AİHM'in Erdal Tercan Kararının Değerlendirilmesi (<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-erdal-tercan-kararinin-degerlendirilmesi/>)

değil, aynı zamanda diğer hakim ve savcılara tanınan yasal dokunulmazlık rejimini etkilemektedir. Böyle bir yorum, yasal dokunulmazlıktan yararlanan herkesi, örneğin milletvekillerini de alakadar edebilecektir (§ 140).

Böyle bir tespit, genel olarak yargı sistemi için son derece önem taşımaktadır; zira ulusal hukuk tarafından sağlanan korumaya rağmen yargı organı mensuplarının ve özelde AYM üyelerinin, silahlı bir örgüte üye olma suçunu işlediklerini ya da işlemek üzere olduklarını düşündürecek, mevcut cezai bir eylem ve ciddi bir belirti bulunmaksızın tutuklanabileceklerinin kabul edilmesi halinde, özgürlük ve güvenlik hakkına ilişkin güvenceler tüm anlamını kaybedecektir.

Hakim ve savcılarının özgürlük ve güvenlik hakkından kaynaklanan korumadan yoksun bırakılmaları halinde, hukuk devletine saygı gösterilmesini sağlayabileceklerine ve hukukun üstünlüğü ilkesini hayata geçirebileceklerine inanmak hayali olabilir (§ 141).

Anayasa Mahkemesinin aksine, Mahkeme, yakalama ve tutuklamaya ilişkin şüphelerin “inandırıcılığı” tespit etmek için başvurunun tutuklanmasının ardından elde edilen delil unsurlarının incelenmesinin gerekli olmadığını değerlendirmektedir (§ 157).

Tutukluluk halinin devamının “gerekçeleri”, tamamen genel ve soyuttur; kararların büyük çoğunluğu, yüzden fazla şüpheliyle ilgilidir (§ 180). Başvurucunun konutuna saygı gösterilmesi hakkını kullanmasına müdahale edilmiştir çünkü ilgilinin ailesinin evinde arama yapılmış ve evde bulunan bir miktar eşya ve belgeye el konulmuştur (§ 196).

6216 sayılı Kanun’un ruhu ve lafzı yeterince açık olmasına rağmen; ulusal makamlar, açıkça mantıksız olan ve dolayısıyla Sözleşme’nin 8/2 maddesi uyarınca öngörülebilir olmayan bir uygulama yapmışlardır (§ 201).

Başvurucuya manevi tazminat olarak 20.000 Avro ödenmesine hükmedilmiştir.

8. AKGÜN/TÜRKİYE¹⁸

a. OLAYLAR

Polis olan başvuru, Bylock kullandığına ilişkin tespitlere dayanılarak FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmıştır. Karar, 15 Temmuz sonrası başlatılan soruşturma ve

18 Akgün/Türkiye Kararı, Başvuru No. 19699/18, K.T: 20 Temmuz 2021.

yargılamalarda delil kabul edilen Bylock uygulamasına ilişkin AİHM genel yaklaşımın ortaya koyduğu karar olması açısından önem arz etmektedir.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:¹⁹

1. Makul şüphe olmadan tutuklama (Bylock kullanıcılarına ilişkin tespit tek başına, makul şüphe oluşturmaz, m. 5/1);
2. Gerekçesiz tutuklama (makul şüphe bulunmadığından, herhangi bir tutuklama gerekçesi yoktur, m. 5/3);
3. Tutukluluğa etkili itiraz hakkının ihlali (dosyaya erişimin kısıtlanması, m. 5/4).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

HSYK'nın 24 ve 31 Ağustos 2016 tarihli açığa alma kararlarından hiçbiri, ByLock şifreli mesaj uygulamasının, Hükümet'in iddia ettiği gibi, söz konusu örgüt içinde gizli iletişimin sağlanması için münhasıran FETÖ/PDY üyeleri tarafından kullanıldığını göstermemektedir. İlke olarak, yalnızca şifreli bir iletişim aracı yükleme veya kullanma veya gönderilen ve alınan mesajların mahrem niteliğinin başka herhangi bir biçimde korunması şeklinde basit bir olgu tek başına, yasa dışı veya suç teşkil eden bir faaliyetin söz konusu olduğuna dair tarafsız bir gözlemciyi ikna edebilecek bir unsur teşkil edemez. Şifreli bir iletişim aracının kullanımı, ancak gönderilip alınan mesajların içeriği veya gönderildikleri bağlam gibi kullanımıyla ilgili diğer unsurlar veya bununla ilgili başka türden unsurlar tarafından desteklenmesi şartıyla; kullanıcısının bir suç örgütüne üye olduğundan şüphelenmek için makul bir nedenin varlığına, tarafsız bir gözlemciyi ikna edebilecek bir delilden bahsedilebilir (§ 173).

Başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçunu işlediğinden şüphelenilmesinin temelinde bulunan tek delil, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, başvurucunun, bu haberleşme aracının aktif bir kullanıcısı olduğunu gösterecek şekilde kırmızı listede bulunduğuna ilişkin tespitidir. Söz konusu belge, kendisine temel teşkil eden verileri içermemekte ve bu verilerin nasıl oluşturulduğuna dair herhangi bir bilgi vermemektedir. Ulusal mahkemeler dolayısıyla, tarihsiz ve yazarı bilinmeyen bu tek sayfalık belgeye dayanmışlardır (§ 178).

Başvurucunun ByLock kullandığı tespitine ilişkin belge, iddia edilen faaliyetin tarihlerini ve sıklığını belirtmemesi ve bu faaliyetle ilgili başka herhangi bir ayrıntı içermemesi sebebiyle;

19 AİHM'in Akgün/Türkiye Kararının Değerlendirilmesi (<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-akgun-turkiye-kararinin-degerlendirilmesi/>)

bu haliyle, başvurunun yasa dışı bir faaliyetini belirtmemekte ve ortaya koymamaktadır (§ 180). Başvurucunun yalnızca ByLock kullanıcısı olduğunu belirten söz konusu belge tek başına, ilgili kişinin gerçekten ByLock'u kendisine isnat edilen suç oluşturabilecek bir şekilde kullandığına tarafsız bir gözlemciyi ikna edebilecek makul şüphenin varlığını göstermez (§ 181).

Tutuklu kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için gerekli makul gerekçelerin varlığı, tutukluluğun uygunluğunun olmazsa olmaz bir şartıdır. Böyle gerekçelerin yokluğunda Mahkeme, tutuklamanın gerekçesiz oluşu iddiası bakımından Sözleşme'nin 5/3 maddesinin ihlal edildiği kanaatindedir (§ 182).

Başvurucunun tutuklanmasına neden olan şüpheler, münhasıran savcılığın başvurunun Bylock'un kırmızı listesinde yer aldığı yönündeki tespitine dayandırılmıştır. Dosyadaki unsurlara göre, örgüt üyeliğini gösterdiği kabul edilen bu yegane unsura ilişkin herhangi bir bilgi ya da belge tutukluğu sırasında başvurucuya verilmemiştir (§ 202).

Adil tazmin olarak 12.000 Avro manevi tazminata ve 1.000 Avro yargılama giderine hükmedilmiştir.

9. TURAN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE²⁰

a. OLAYLAR

Hakim veya savcı olan başvuru, darbe teşebbüsü sonrasında suçüstü halinden hareketle FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Hukuka aykırı tutuklama (suçüstü hali gerekçesiyle, yargısal güvencelere uyulmadan tutuklama yapılması, m. 5/1).²¹

20 Turan ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 75805/16 ve diğer 426 başvuru, K.T: 23 Kasım 2021.

21 AİHM'in Turan ve Diğerleri Kararına İlişkin Değerlendirme (<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihm-in-turan-ve-digerleri-kararina-iliskin-degerlendirme/>); Hâkim/Savcı Tutuklamalarına İlişkin Turan ve Diğerleri/Türkiye Kararı: Ne şiş ne kebab! <https://www.colemerghaber.com/haber/hakimsavci-tutuklamalarına-iliskin-turan-ve-digerleri-turkiye-karari-ne-sis-ne-kebab-12212>); Turan and Others v. Turkey: Mass Arbitrary Detentions of the Purged Members of Judiciary and the White Flag of the Strasbourg (<http://opiniojuris.org/2022/02/10/turan-and-others-v-turkey-mass-arbitrary-detentions-of-the-purged-members-of-judiciary-and-the-white-flag-of-the-strasbourg/>); Turan and Others v. Turkey and the Limits of Judicial Policy to Address Judicial Overload (<https://strasbourgothers.com/2022/01/18/turan-and-others-v-turkey-and-the-limits-of-judicial-policy-to-address-judicial-overload/>); No Rule of Law? (<https://verfassungsblog.de/no-rule-of-law/>); Results of the 2021 Strasbourg Observers Best & Worst Poll (<https://strasbourgothers.com/2022/03/29/results-of-the-2021-strasbourg-observers-best-worst-poll/>)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Başvurucular, Anayasa Mahkemesi de dâhil olmak üzere çeşitli ulusal mahkemeler nezdinde tutukluluklarının hukuka uygunluğuna ilişkin itirazlarda bulunmuşlar ve bunların hiçbirinde tutukluluklarının hukuka aykırı olduğu kabul edilmemiştir (§ 59).

Ayrıca, sunulan içtihat örnekleri, başvuruçuların hakim ve savcıların tutuklanmaları ile ilgili kanunlarda öngörülen özel usulün aksine genel hükümlere göre tutuklanmış olmalarının, Türkiye'nin en yüksek mahkemelerince ilgili iç hukuka uygun bulunduğunu göstermektedir (§ 59). Yukarıdakiler ışığında, CMK'nın 141 § 1 (a) maddesi kapsamında yapılacak bir tazminat talebinin, başvuruçuların tutukluluklarının hukuka aykırılığına ilişkin şikayetleri bakımından hiçbir başarı şansına sahip olmayacaktır (§ 60).

İç hukuk, yargı mensuplarına görevlerini bağımsız bir şekilde yerine getirmelerini güvence altına almak amacıyla hukuki koruma sağladığında; bu tür düzenlemelere gereği gibi riayet edilmesi önemlidir (§ 82). 2802 sayılı Kanun kapsamında sağlanan hukuki koruma, dokunulmazlık anlamına gelmemektedir. Bununla birlikte, hukuk üstünlüğü ile yönetilen demokratik bir devlette yargının önemi ve bu türde bir hukuki korumanın, hakimlere kendi kişisel menfaatleri için değil, görevlerini bağımsız bir şekilde yerine getirmelerini güvence altına almak amacıyla verildiği göz önünde bulundurulduğunda; hukuki belirlilik şartları, bir yargı mensubunun özgürlüğünden yoksun bırakıldığı durumda daha da öncelikli hale gelmektedir (§ 90).

Mahkeme, 2802 sayılı Kanun'a tabi başvuruçuların tutuklanmalarının yasayla öngörülmüş bir usule uygun olarak gerçekleştiği sonucuna varamamaktadır (§ 91). Benzer şekilde Yargıtay ve Danıştay üyeleri olan başvuruçular da hukukta öngörülen usule uygun olarak özgürlüklerinden yoksun bırakılmamışlardır (§ 95).

Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında sağlanan korumanın özüne inen ve Sözleşme'yle korunan çekirdek haklardan birinin ihlaline yol açan bu tespitin önemi ve etkileri ile Mahkemenin sınırlı kaynakları üzerinde ciddi baskı oluşturan, darbe teşebbüsü sonrasında tutuklamalar hakkında benzer binlerce başvurunun birikmesi dikkate alındığında; Mahkeme, yargı politikası gereği, bu zorlayıcı koşullarda 5. madde kapsamında ileri sürülen her bir şikayete ilişkin ayrı bir değerlendirme yapmaktan vazgeçmenin makul olduğu kanaatindedir. Geri kalan şikayetlerin bireysel olarak incelenmesi, başvuruçulara uygun bir fayda veya içtihadın gelişimine katkı sağlamaksızın, söz konusu davaların işlenmesini önemli ölçüde geciktirecektir. Ayrıca, bu şikayetler ile ortaya konulan hukuki konular, çoğunlukla daha önceden ele alınmıştır. Mahkeme bu istisnai bağlamda, artan başvuru akışının tehdidi altındaki Sözleşme sisteminin uzun vadeli

etkinliğini sağlamaya yönelik ağır basan çıkarların güdümünde hareket ederek 5. madde kapsamındaki diğer şikayetleri incelememeye karar vermiştir (§ 98).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere 427 başvurunun her biri için 5.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

10. YASİN ÖZDEMİR/TÜRKİYE²²

a. OLAYLAR

Öğretmen olan başvuru, geçmişteki Facebook paylaşımlarından dolayı FETÖ/PDY'nin propagandasını yapma suçlamasıyla tutuklanmış; suçu ve suçluyu övme suçundan mahkum edilmiştir.

b. İHLALLER

AIHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: İfade özgürlüğünün ihlali (Facebook paylaşımlarına dayanılarak başvurunun mahkum edilmesi, öngörülemezdir, m. 10).²³

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Hükümlere karşı eleştirilerin dile getirilmesi, terörist olarak kabul edilen örgütlerle ilişki ya da bunlara destekle ilgili ciddi suçlamaların yapılmasıyla sonuçlanmamalıdır. İfade özgürlüğü hakkının kullanılmasının silahlı terör örgütüne üye olma veya bu örgütü desteklemeye benzetilmesine yol açan, ceza hukuku hükümlerine ilişkin geniş bir yorum, bu türden bir bağa ilişkin herhangi bir somut delil unsurunun yokluğu halinde, diğerlerinin yanı sıra, kanun olma niteliğinin vazgeçilmez bir unsuru olan, kanunun öngörülebilirliğine zarar verebilecektir (§ 35).

Başvurunun yorumları, özellikle güncel siyasi konular hakkındaki görüşlerinden ibarettir (§ 37). Mahkeme, bu mesajların, yayımlandıkları tarihte, hassas konularda kamusal tartışmalar kapsamında dile getirilen fikir ve görüşleri içerdiğini, benzer fikirlerin daha önce yalnızca Fetullahçı hareketin üyeleri tarafından değil, aynı zamanda yasal muhalifler, özellikle siyasi muhalefet partileri, ulusal ve uluslararası basın organları tarafından da belirtildiğini gözlemlemektedir. Mahkeme bilhassa, bu görüşlerin şiddete başvurulmasını önermediğini ve isyan çağrısında bulunmadığını tespit etmektedir. Mahkeme, hareketin bazı üyelerinin, bu görüşlerin bir kısmını bahane ederek, yaklaşık on beş ay sonra darbe girişiminde bulunmasının,

22 Yasin Özdemir/Türkiye Kararı, Başvuru No. 14606/18, K.T: 7 Aralık 2021.

23 AIHM'in Yasin Özdemir/Türkiye Kararına İlişkin Değerlendirme;
(<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-yasin-ozdemir-turkiye-kararina-iliskin-degerlendirme/>)

kamusal tartışmalar sırasında bu türden görüşleri ifade etme özgürlüğü hakkında yukarıda açıklanan tespitleri etkilemediğini değerlendirmektedir (§ 38).

Mahkeme aynı zamanda, yürütmenin bazı organlarınca tehlike olarak kabul edilse bile; olayların meydana geldiği dönemde, hareket mensupları hakkında, yasadışı ya da terör örgütü yöneticisi veya üyesi olma nedeniyle hiçbir kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunmadığını kaydetmektedir (§ 40).

Hükümet aleyhinde olduğu kaydedilen, ancak kamuoyu tartışmalarına barışçıl bir katılım teşkil eden ve herhangi bir isyan çağrısı içermeyen söz konusu yorumlarının, yaklaşık bir yıldan fazla bir süre sonra, kamu düzeni açısından darbe girişimi gibi bir açık ve yakın tehlike oluşturabileceğini öngörmesi, başvurucundan makul olarak beklenemez. İlgili mahkemenin yaptığı üzere, bir mahkûmiyeti aksi yönde bir argümana dayandırmak, kanunun aşırı geniş yorumlaması ve bu mahkemenin, kamuoyunu ilgilendiren tartışmalarda barışçıl görüşlerin ifade edilmesini önleyen belirsiz suçlamalara karşı kanun koyucunun öngördüğü engeli aşması şeklinde değerlendirilmektedir (§ 41).

Yukarıda belirtilen unsurlar ışığında, Mahkeme, ilgili ceza hukuku hükmünün (Ceza Kanunu'nun 215. maddesi) böylesine geniş bir yorumunun, olayların meydana geldiği dönemde başvurucu açısından öngörülebilir olmadığı kanısındadır (§ 42).

Adil tazmin olarak 12.000 manevi tazminata ve 1.000 Avro yargılama giderine hükmedilmiştir.

11. ILICAK/TÜRKİYE (NO. 2)²⁴

a. OLAYLAR

Başvurucu Nazlı Ilıcak, salt mesleki faaliyetleri nedeniyle tutuklanan gazetecilerden biridir. Gazeteci olan başvurucu, 15 ila 17 Temmuz arasında attığı tweetler ile bazı yargı ve emniyet mensuplarıyla yaptığı röportajlar gerekçesiyle, diğer bazı gazetecilerle birlikte tutuklanmış; AYM, başvurucunun özgürlük ve güvenlik hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:²⁵

24 Ilıcak/Türkiye (no. 2) Kararı, Başvuru No. 1210/17, K.T: 14 Aralık 2021.

25 AİHM'in Nazlı Ilıcak Kararına İlişkin Değerlendirme (<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-nazli-ilicak-kararina-iliskin-degerlendirme/>)

1. Makul şüphe olmadan tutuklama, m. 5/1);
2. İfade özgürlüğünün ihlali (gazetecilik faaliyetinden dolayı tutuklama, yasayla öngörülme şartını karşılamamaktadır, m. 10).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme ilk olarak, olayların meydana geldiği dönemde tamamen yasal olan bir kitle iletişim aracı için çalışmanın, ilgilinin yazılarının ve faaliyetlerinin niteliği dikkate alınmadan, tek başına, örgüte üyelik ile bir tutulamayacağını değerlendirmektedir (§ 139).

2013 yılının Aralık ayında hükümetin bazı üyelerine yöneltilen yolsuzluk iddialarının yanı sıra hükümet tarafından tepki olarak alınan tedbirler -özellikle, bu iddiaların sorumlusu olan adli kolluk ile hakim/savcıların görevden uzaklaştırılması ya da haklarında disiplin veya adli davalar açılması-, önemli kamuoyu tartışmalarına neden olmuştur (§ 140).

Kamunun menfaatine yönelik tartışmaları ilgilendiren hususlarda kamuoyunu bilgilendirmek, politik haber gazetecisinin işinin ve haklarının bir parçasını oluşturmaktadır. Ayrıca, 2013 yılının Aralık ayında, bazı hükümet üyelerinin yakınları hakkında suçlamalarda bulunan polisler ve hakim/savcılar, olayların meydana geldiği dönemde, terör örgütü üyesi olmakla suçlanmamışlardı. Olsa olsa hükumete muhalif bir grubun parçası ve sonrasında görevden uzaklaştırılan kamu görevlileri olarak biliniyorlardı (§ 141).

İlgili makamlar, FETÖ/PDY örgütünün başvurucudan, şiddet kampanyası hazırlanmasına ve yapılmasına veya bunun meşrulaştırılmasına katkıda bulunmak amacıyla söz konusu yayınları yayması talebinde bulunduğunu ya da bu yönde talimat verdiğini düşündürecek herhangi bir somut bilgi ya da olgu ileri sürememişlerdir (§ 142).

Başvurucunun tutuklanmasına karar veren yetkililerin, bazı kitle iletişim organlarındaki gazetecilik görevini ve kamunun menfaatini ilgilendiren tartışmalara yönelik konulardaki makale ve röportajları tek başına, terör örgütü faaliyetlerine benzetmek amacıyla izledikleri mantık, olay ve olguların kabul edilebilir bir değerlendirmesi olarak görülemez (§ 143).

Başvurucunun tweetleri, ilgilinin güncel siyasi konulara -özellikle darbe teşebbüsüne- ilişkin değerlendirmeleri, hükümetin çeşitli işlemlerine yönelik değer yargıları ya da eleştirileri, yasadışı örgütlerin üyesi ya da sempatizanı olduğu iddia edilen kişiler hakkında alınan idari veya adli tedbirlerin yasallığı ve meşruluğu konusundaki bakış açılarını kapsamaktadır (§ 148). Bu mesajların hiçbirisi, makul olarak, başvuru tarafından darbenin meşruiyetinin tanınması olarak yorumlanamaz (§ 149). İhtilaf konusu mesajlar daha ziyade mevcut hükümetin politikalarına yönelik bir muhalefet sergilemekteydi (§ 150).

Başvurucunun, basında çalışan ve daha sonrasında ceza soruşturmalarına konu olan kişilerle yaptığı telefon görüşmeleri, içeriğinde herhangi bir suç unsuru bulunmadığından; bir gazetecinin meslek hayatının olağan seyrine uygun olup başvurunun üzerine atılı suçları işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı nedenler olarak değerlendirilemez (152).

Başvurucuya yapılan maaş ödenmesiyle ilgili finans işlemleri, meblağlarının normal ve olağan niteliği dikkate alındığında, profesyonel bir gazeteciyi, işverenlerine bağlayandan başka bir ilişkinin varlığını kanıtlayamaz (§ 153). Mahkeme, başvurucuya atfedilen fiillerin, ulusal hukuka ve Sözleşme'ye uygunluk karinesine sahip olduğu kanaatindedir (§ 158).

Sonuç olarak, başvuru hakkında duyulan şüpheler gereken asgari inandırıcılık düzeyine ulaşmamıştır (§ 159). Başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahale, Sözleşme'nin 10/2 maddesi anlamında haklı gösterilemez; zira bu müdahale, kanun tarafından öngörülmemiştir (§ 201).

Başvurucuya manevi tazminat olarak 16.000 Avro ödenmesine hükmedilmiştir.

V. 2022 YILINDA VERİLEN KARARLAR

1. NUH UZUN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE²⁶

a. OLAYLAR

FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanan başvuru sahiplerinin, UYAP'a kaydedilen mektuplarının silinmesi talepleri reddedilmiştir.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Özel hayata ve haberleşmeye saygı hakkının ihlali (mektupların UYAP'a kaydedilmesinin yasayla öngörülmüş kabul edilemeyeceği, m. 8).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, ulusal makamlar ve Hükümet tarafından ihtilaf konusu tedbire dayanak olarak ileri sürülen yasal veya idari hiçbir hükümde, tutuklu ve hükümlülerin yazışmalarının taranması ve UYAP bilişim sistemine kaydedilmesi yönünde herhangi ifadenin bulunmadığını gözlemlemektedir (§ 91).

Mahkeme, tutuklu ve hükümlülerin yazışmalarının UYAP sistemine kaydedilmesinin doğrudan ve özel olarak Adalet Bakanlığı tarafından 10 Ekim 2016 tarihinde yayımlanan ve

26 Nuh Uzun ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 49341/18 ve diğer 13 başvuru, K.T: 29 Mart 2022.

1 Mart 2017 tarihinde yinelenen genelgelerden kaynaklandığını tespit etmektedir (§ 92). Bu yazılar, Adalet Bakanlığı'nın ceza infaz kurumlarına verdiği talimatların yer aldığı, yayımlanmayan iç belgelerdir. Herhangi bir şekilde tutuklulara ve hükümlülere bildirilmemeleri nedeniyle; bu şartlar altında, bu belgelerin ilke olarak vatandaşlar açısından bağlayıcılığının olmadığını tespit edilmelidir. Sözleşme ile güvence altına alınan haklara kamu gücünün keyfi müdahalelerini önlemek için gerekli uygun koruma ve hukuki güvenlik sunamayacağı için normatif yetkinin kullanılması dışında yayımlanan bu nitelikte bir metin, Mahkeme içtihatları anlamında yeterli “nitelikteki” bir “kanun” olarak görülemez (§ 97).

Dolayısıyla, ihtilaf konusu müdahalenin Sözleşme'nin 8/2 maddesi anlamında, “kanunla öngörüldüğü” değerlendirilemez (§ 98). Ağır ceza mahkemesine sunulan Cumhuriyet savcılarının görüşleri, infaz hakimliklerinin itiraz edilen kararlarının usul ve yasaya uygun olduğunu belirtmekle sınırlıdır. Ayrıca başvuru, bu görüşlere yanıt olarak, davalarının incelenmesi için yeni ve uygun unsurlar sunabileceklerini göstermemişlerdir. Mahkeme, savcı görüşünün bildirilmemesine ilişkin şikayetin önemli bir zararın olmaması sebebiyle, kabul edilemez olduğuna karar vermektedir (§ 107).

Adil tazmin olarak başvurulardan altısının her biri için 500 Avro yargılama giderine hükmedilmiştir.

2. TANER KILIÇ/TÜRKİYE (No. 2)²⁷

a. OLAYLAR

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı olan başvuru, FETÖ/PDY üyesi suçlamasıyla tutuklanmış ve hakkında dava açılmış; sonrasında hakkında ikinci bir dava daha açılmış; verilen tahliye kararı itiraz üzerine kaldırılmış; AYM'ye yaptığı başvuru kabul edilemez bulunmuştur.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:²⁸

27 Taner Kılıç/Türkiye (no.2) Kararı, Başvuru No. 60389/10, K.T: 31 Mayıs 2022.

28 AİHM'in Taner Kılıç/Türkiye Kararının Değerlendirilmesi (<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihm-taner-kilic-turkiye-kararinin-degerlendirilmesi/>); Taner Kılıç v. Turkey (no. 2): Court, Don't Disregard Article 18 All too Easily! (<https://strasbourgothers.com/2022/08/16/taner-kilic-v-turkey-no-2-court-dont-disregard-article-18-all-too-easily/>)

1. Makul şüphe olmadan tutuklama (suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı gerekçelerin yokluğu, m. 5/1);
2. Gerekçesiz tutuklama (m. 5/3);
3. Haksız tutukluluk için tazminat yolunun yokluğu (m. 5/5);
4. İfade özgürlüğünün ihlali (insan hakları faaliyetlerinden dolayı tutuklama, yasayla öngörülme şartını karşılamamaktadır, m. 10).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Belirtilen unsurların, başvurunun yasa dışı bir örgüte üye olduğunu gösteren kanıtlar olduğuna sonucuna varmak makul değildir: olayların meydana geldiği dönemde yasal olan Zaman Gazetesi aboneliği, kız kardeşinin böyle bir yayının sorumlusu ile evliliği, çocuklarının olayların meydana geldiği dönemde yasal olarak yönetilen fakat sonra KHK'yla kapatılan okullara kayıtlı olması. Bank Asya'daki hesabına ilişkin raporun sonuçları, ilk bakışta, başvurunun hesabının çocuklarının okul masraflarının ödenmesi için açıldığına dair beyanları çürütecek nitelikte değildir ve bu hesabın kullanımında herhangi bir anormallik tespit edilmemiştir. Özellikle, başvurunun, -olayların meydana geldiği dönemde yasal olan- söz konusu bankadaki hesabı aracılığıyla yasa dışı bir örgütün suç faaliyetlerini finanse etmeye katkıda bulunduğuna dair bir kanıt yoktur (§ 104).

Bir tutuklu aleyhinde ileri sürülen olgu veya fiillerin, meydana geldikleri anda suç teşkil etmemeleri durumunda, makul bir şüphe söz konusu olamaz (§ 105).

Mevcut davada, başvurunun tutukluluk halinin devamına hükmedilen kararlarda, gönderilen mesajların içeriği veya bağlamı gibi, söz konusu mesajlaşma uygulamasının kullanımına ilişkin hiçbir delil unsuru bulunmamaktadır. Dolayısıyla Mahkeme, yukarıda anılan Akgün kararında vardığı sonuçta uzaklaşmak için hiçbir sebep görmemektedir (§ 107).

Emniyet Müdürlüğü tarafından düzenlenen belge, dayandığı temel verileri içermediği gibi bu verilerin nasıl oluşturulduğuna dair bilgi de sunmamaktadır. Ayrıca, daha sonra hazırlanan çok sayıda bilirkişi raporunda, ilgili kişinin söz konusu mesajlaşma sistemini hiçbir zaman telefonuna yüklememiş veya kullanmadığı belirtilmesine rağmen; ulusal mahkemeler, bu gelişmeyi hiçbir şekilde dikkate almamıştır (§ 108).

Mahkeme, ikinci ceza yargılaması çerçevesinde başvurucuya atfedilen yeni fiillere ilişkin olarak, bunların, ilk bakışta bir insan hakları savunucusunun barışçıl ve yasal olağan eylemleri olduğunu tespit etmektedir. Mahkeme, söz konusu davranışların suç niteliğini ortaya koyan başka

unsurlar bulunmadığı için, bu tür eylemlerin tek başına söz konusu şüpheleri nasıl haklı çıkarabileceklerini anlamamaktadır (§ 112).

Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı nedenlerin devamı, tutukluluk halinin sürmesinin hukuka uygunluğunun olmazsa olmaz bir koşuludur. Mahkeme, böyle nedenler bulunmadığı için, Sözleşme'nin 5/3 maddesinin de ihlal edildiği kanaatine varmaktadır (§ 119).

Bir kişinin suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı nedenlerin bulunmadığı ve tutukluluğu haklı gösterebilecek uygun ve yeterli gerekçelerin bulunmadığı bağlamındaki şikâyetlere ilişkin olarak, CMK'nin 141. maddesinde öngörülen tazminat yolu, Sözleşme'nin 5/5 maddesi anlamında bir giderim yolu teşkil edemez (125). Hukuka uygun olmayan bir tutukluluk tedbiri, Sözleşme'yle korunan özgürlüklerden birine yönelik bir müdahale teşkil etmesi koşuluyla; ilke olarak, ulusal kanun tarafından öngörülen bir kısıtlama olarak kabul edilemez (§ 156).

Yapılan müdahalenin, Sözleşme'nin 10/2 maddesi bağlamında haklı gösterilemeyeceği, zira kanunla öngörülmediği anlaşılmaktadır (§ 157). Somut olayda, Sözleşme'nin 18. maddesi bağlamındaki iddialar, 5 ve 10. maddeler bağlamındaki iddialar ile özünde aynıdır. Mahkeme, yukarıdakileri dikkate alarak, söz konusu şikâyetin incelenmesine gerek olmadığı sonucuna varmaktadır (§ 168).

Adil tazmin olarak 16.000 Avro manevi, 8.500 Avro maddi tazminata ve 10.000 Avro yargılama giderine hükmedilmiştir.

3. ACAR VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE²⁹

a. OLAYLAR

Hakim veya savcı olan başvuru, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Başvurucular hakkındaki ilk tutuklama kararları, yalnızca HSYK veya Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun görevden uzaklaştırma veya yetkilerinin kaldırılması kararlarına ya da ilgililerin ByLock mesajlaşma sistemini kullandığı bilgisine dayandırılmıştır. Mahkeme daha

29 Acar ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 64251/16 ve diğer 49 başvuru, K.T: 28 Haziran 2022.

önce, bu gerekçelerin hiçbirinin, atfedilen suçla ilgili “makul şüphe” teşkil edecek nitelikte olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca, HSYK kararında adı geçen dört başvuru hakkında yürütülen disiplin soruşturmasına ilişkin olarak; Hükümet, söz konusu soruşturmanın temelindeki eylemin FETÖ/PDY üyeliğini akla getirebileceği ve dolayısıyla tutuklama kararı verilmesine sebep olacak bir şüpheyi temel oluşturabileceği sonucunu destekleyecek argümanlar sunmamıştır (§ 10). İlk tutuklama kararlarının verildiği sırada, tarafsız bir gözlemciyi, başvuru sahiplerinin isnat edilen suçu işlediklerine ikna edebilecek başka herhangi bir bilgi veya delil unsurunun bulunmaması sebebiyle; Mahkeme, önceki kararlarındaki sonuçlardan ayrılmak için bir neden görmemektedir (§ 11).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere 50 başvuru sahibinin her biri için 5.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

4. ULUSOY VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE³⁰

a. OLAYLAR

Hakim veya savcı olan başvuru sahipleri, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, başvuru sahiplerinin ilk tutukluluklarının yalnızca HSYK'nın görevden uzaklaştırma kararlarına ve/veya ByLock mesajlaşma sistemini kullandıklarına dair bilgilere dayandığını belirtmektedir. Mahkeme daha önce, bu gerekçelerin hiçbirinin, kendilerine atfedilen suçla ilgili “makul şüphe” teşkil edecek nitelikte olmadığını tespit etmiştir (§ 9).

İlk tutuklama kararlarının verildiği sırada, tarafsız bir gözlemciyi, başvuru sahiplerinin isnat edilen suçu işlediklerine ikna edebilecek başka herhangi bir bilgi veya delil unsurunun bulunmaması sebebiyle; Mahkeme, önceki kararlarında vardığı sonuçlardan ayrılmak için bir neden görmemektedir (§ 10).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere 21 başvuru sahibinin her biri için 5.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

30 Ulusoy ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 73062/16 ve diğer 20 başvuru, K.T: 6 Eylül 2022.

5. BAYRAM VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE³¹

a. OLAYLAR

Hakim veya savcı olan başvurucular, suçüstü halinden hareketle FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Hukuka aykırı tutuklama (suçüstü gerekçesiyle, yargısal güvencelere uyulmadan tutuklama yapılması, m. 5/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, *Baş/Türkiye ile Turan ve Diğerleri/Tüekiye* davalarındaki tespitlerini göz önünde bulundurarak, başvurucuların tutukluluğunun yasa ile öngörülen usule uygun olmadığına ve bu sebeple başvurucuların tutukluluklarının hukuka aykırı olduğu ve 5/1 maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir (§ 9).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere 108 başvurucunun her biri için 5.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

6. ATAMAN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE³²

a. OLAYLAR

Hakim veya savcı olan başvurucular, suçüstü halinden hareketle FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Hukuka aykırı tutuklama (suçüstü gerekçesiyle, yargısal güvencelere uyulmadan tutuklama yapılması, m. 5/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, *Baş/Türkiye ile Turan ve Diğerleri/Tüekiye* kararlarındaki tespitlerini göz önünde bulundurarak, başvurucuların tutukluluğunun yasa ile öngörülen usule uygun olmadığına ve bu sebeple başvurucuların tutukluluklarının hukuka aykırı olduğu ve 5/1 maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir (§ 9).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere 31 başvurucunun her biri için 5.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

31 Bayram ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 20061/17 ve diğer 107 başvuru, K.T: 6 Eylül 2022.

32 Ataman ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 14676/17 ve diğer 30 başvuru, K.T: 6 Eylül 2022.

7. GELEŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE³³

a. OLAYLAR

Hakim veya savcı olan başvuruçular, suçüstü halinden hareketle FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Hukuka aykırı tutuklama (suçüstü gerekçesiyle, yargısal güvencelere uyulmadan tutuklama yapılması, m. 5/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, *Baş ile Turan ve Diğerleri* davalarındaki tespitlerini göz önünde bulundurarak, başvuruçuların tutukluluğunun yasa ile öngörülen usule uygun olmadığına ve bu sebeple başvuruçuların tutukluluklarının hukuka aykırı olduğu ve 5/1 maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir (§ 9).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere başvuruçulardan 68'inin her biri için 5.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

8. BAŞER VE ÖZÇELİK/TÜRKİYE³⁴

a. OLAYLAR

Asliye Ceza Mahkemesi hakimleri olan başvuruçular kamuoyunda 17/ 25 Aralık olarak bilinen operasyonları gerçekleştiren polisler hakkında verdikleri tahliye kararının ardından HSYK'nın izin usulünü işletmeden başlattığı soruşturmada açığa alınmış; hükümeti devirmeye teşebbüs ve silahlı terör örgütü üyeliği suçlamasıyla tutuklanmış ve AYM'ye yaptıkları başvurular, kabul edilemez bulunmuştur.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:

1. Hukuka aykırı tutuklama (yargısal güvencelere uyulmadan tutuklama yapılması, m. 5/1);

2. Makul şüphe olmadan tutuklama (tutuklamayı haklı kılan şüpheye yol açacak özel olgu ve bilginin belirtilmemesi ve gösterilmemesidir m. 5/1).

33 Geleş ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 75881/16 ve diğer 69 başvuru, K.T: 6 Eylül 2022.

34 Başer ve Özçelik/Türkiye Kararı, Başvuru No. 30694/15 ve 30803/15, K.T: 13 Eylül 2022.

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

HSYK'nın Üçüncü Dairesi 2802 sayılı Kanun'un 82. maddesinde belirtilen hükmü değil aynı Kanun'un 83. maddesinde öngörülen istisnayı uygulamaya karar vermiştir (§ 150). 2802 sayılı Kanun'un 83. maddesinde öngörülen istisnanın uygulanması için iki koşulun karşılanması gerekmektedir: a) adalet müfettişlerinin teftiş ve soruşturma sırasında bilgi sahibi oldukları olguların mevcudiyeti ve b) soruşturma başlatılmasında yaşanacak gecikmenin sakıncalı olması (§ 153).

Teftiş ve resen inceleme başvuruclara atfedilen usulsüzlüklere ilişkin bazı yazıların yayımlanmasından sonra başlatıldığından; olayın, yukarıdaki hükmün gerekli kıldığı şekilde, yetkililerin “teftiş sırasında bilgi sahibi olduğu” usulsüzlüklere ilişkin olduğuna dair ciddi şüphe oluşmaktadır.

Mahkeme, Üçüncü Dairenin kararında, olayın yetkililerin “teftiş sırasında bilgi sahibi oldukları” hususlara dair olduğunun ortaya koyulamadığı kanaatindedir (§ 154). Mahkeme'nin, soruşturma için önceden izin alınmamasına ve başvuruların yargılama öncesi tutukluluğuna ilişkin 83. maddedeki ilk koşulun karşılanıp karşılanmadığı konusunda da çok ciddi şüpheleri bulunmaktadır (§ 156).

2802 sayılı Kanun'un 83. maddesinde gerekli kılınan ikinci koşul, yani soruşturmanın geç açılmasının sakıncalı bulunması riski bakımından; Üçüncü Daire, soruşturmanın geç açılmasının neden sakıncalı bulunduğu hususunu açıklamaksızın, söz konusu hükümde ortaya konan istisnanın icrasına karar vermiştir. Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin 37. maddesi, ön bildirimde bulunmaksızın soruşturma aşamasına geçilmesi durumunda; gerekçenin yanı sıra soruşturmanın geç açılmasının sakınca oluşturması kanaatinin dayanağını oluşturan ilgili bilgi ve belgelerin HSYK Başkanına bildirilmesi gerektiğini öngörmektedir. Benzer şekilde, usuli güvencelerden yoksun bırakılan hakim ve savcılarının da istisnanın uygulanma gerekçelerine dair ayrıntılı şekilde bilgilendirilmeleri gerekir (§ 157).

Mahkeme, Üçüncü Dairenin kısa ve yalnızca söz konusu yasal hükme atıfta bulunan kararının, yeterli gerekçe içermediği ve hakimlerin görevlerini icra ettikleri esnada işledikleri iddia edilen suçlara ilişkin tutuklanmaları bağlamında keyfiliğe karşı koruma sunamadığı görüşündedir (§ 158). Yukarıdakilerin ışığında Mahkeme, başvurucluların, hakimlere görevlerini icra ederken işledikleri iddia edilen suçlara ilişkin sağlanan usuli güvencelerden yoksun bırakan koşullarda tutuklanmalarının kanunla öngörülen bir usule uygun olmadığı sonucuna varmaktadır (§ 159).

Terör suçlarına bakması için özel bir ceza mahkemesinin kurulması, Sözleşme'nin 6/1 maddesiyle uyumludur ve mevcut bir mahkemenin uzmanlaştırılması, bir iç idare meselesidir ve bu durum, özel bir mahkemenin kurulması şeklinde yorumlanamaz (§ 166).

İtiraz konusu kararlardan kaynaklanan sürece ilişkin başvurularda isnat edilen usulsüzlükler, başvuru sahiplerinin ilk tutuklulukları sırasında hükümeti ortadan kaldırma ve bir terör örgütü üyesi olma suçlarını işlemiş olabilecekleri konusunda tarafsız bir gözlemciyi tatmin edecek objektif ve yeterli unsurlar olarak değerlendirilemez. Söz konusu deliller, başvuru sahiplerinin davranışları ve bu suçlar arasında sağlam bir bağ kurmak ve üyesi oldukları iddia edilen örgütün talimatlarıyla hareket ettiklerine hükmetmek için yeterli değildir (§ 198).

Adil tazmin olarak her bir başvuru için 5.000 Avro manevi tazminata hükmedilmiştir.

9. MORAL VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE³⁵

a. OLAYLAR

Hakim veya savcı olan başvuru sahipleri, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

AIHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Başvuru sahipleri hakkındaki ilk tutuklama kararları, yalnızca HSYK'nın açığa alma kararlarına veya ilgililerin ByLock mesajlaşma sistemini kullandıklarına dair bilgilere dayandırılmıştır. Mahkeme daha önce, ulusal mahkemeler tarafından dayanan bu gerekçelerin hiçbirinin, atfedilen suçla ilgili “makul şüphe” teşkil edecek nitelikte olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca, HSYK kararında adı geçen başvuru sahipleri hakkında yürütülen disiplin soruşturmasına ilişkin olarak; Hükümet, söz konusu soruşturmanın temelindeki eylemin FETÖ/PDY üyeliğini akla getirebileceği ve dolayısıyla tutuklama kararı verilmesine sebep olacak bir şüpheye temel oluşturabileceği sonucunu destekleyecek argümanlar sunmamıştır (§ 9). İlk tutuklama kararlarının verildiği sırada, tarafsız bir gözlemciyi, başvuru sahiplerinin isnat edilen suçları işlediklerine ikna edebilecek başka herhangi bir bilgi veya delil unsurunun bulunmaması sebebiyle; Mahkeme, önceki kararlarında vardığı sonuçlardan ayrılmak için bir neden görmemektedir (§ 10).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere 32 başvuru sahibinin her biri için 5.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

35 Moral ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 49867/17 ve diğer 31 başvuru, K.T: 18 Ekim 2022.

10. SEVİNÇ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE³⁶

a. OLAYLAR

Hakim veya savcı olan başvuruçular, suçüstü halinden hareketle FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Hukuka aykırı tutuklama (suçüstü gerekçesiyle, yargısal güvencelere uyulmadan tutuklama yapılması, m. 5/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, *Baş ile Turan ve Diğerleri* davalarındaki tespitlerini göz önünde bulundurarak, başvuruçuların tutukluluğunun yasa ile öngörülen usule uygun olmadığı ve bu sebeple başvuruçuların tutukluluklarının hukuka aykırı olduğuna ve 5/1 maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir (§ 9).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere 135 başvuruçunun her biri için 5.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

11. SUBAŞI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE³⁷

a. OLAYLAR

FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla cezaevinde bulunan başvuruçuların hafta sonu ziyaret veya telefon hakkı tanınması talepleri reddedilmiştir.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:

1. Cezaevinde hafta sonu ziyaretlerine izin verilmemesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlali (bütün başvuruçular bakımından, m. 8);

2. Cezaevinde hafta sonu telefon görüşmesine izin verilmemesi, nedeniyle aile hayatına ve haberleşmeye saygı hakkının ihlali (iki başvuruçucu bakımından, m. 8).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, başvuruçuların okul çağındaki çocuklarını haftalık olarak görememelerinin "önemsiz zarar" oluşturduğu hususunda aynı görüşte değildir. Ne de başvuruçuların, hafta sonu

36 Sevinç ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 63634/16 ve diğer 134 başvuru, K.T: 18 Ekim 2022.

37 Subaşı ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 3468/20 ve diğer 18 başvuru, K.T: 6 Aralık 2022.

ziyaretleri açık olsaydı olacak olandan daha az sıklıkta çocuklarıyla ilişkilerini sürdürmelerinin önemsiz bir zarar olduğuyla aynı fikirdedir (§ 63).

Cezaevi idareleri, haftalık ziyaret günlerine belirlemek için takdir yetkilerini kullanırken; tutulanlar ve çocuklarıyla olan ilişkilerinden ziyade, yalnızca cezaevlerinin kapasitesine ilişkin değerlendirmelere dayalı karar almışlardır. Ziyaretlerin hafta içiyle ve çalışma saatleriyle sınırlandırılmasının, ziyaretlerin idaresi daha kolay olsun diye ziyaretçi sayısını azaltmayı amaçladığı anlaşılmaktadır (§ 90). İlk derece mahkemelerinin kararlarından, yarışan menfaatleri dengeledikleri ya da başvuruçuların iddialarını dikkatlice değerlendirdikleri ortaya çıkmamaktadır (§ 91).

Anayasa Mahkemesi de olağanüstü hal sırasında uygulamaya konulan tedbirlere atıfta bulunan kısa bir kararla başvuruları reddetmiştir. Bununla birlikte, başvuruçuların şikayetleri olağanüstü hal sonrasındaki bir dönemi ilgilendirmekteydi ve yeni bir incelemeyi gerektirmekteydi (§ 92).

Bu nedenlerle Mahkeme, mevcut davada uygulandığı şekliyle ulusal yasal çerçevenin aile hayatına keyfi müdahalelere karşı yeterli koruma sunmadığına karar vermiştir (§ 93).

Cezaevi idarelerinin hafta sonu telefon aramalarını yasaklama kararı ise tutulanların ihtiyaçlarının somut bir değerlendirilmeksizin veya devletin tutulanların çocuklarıyla olan ilişkilerini kolaylaştırma yükümlülüğü gözetilmeksizin çok genel ifadelerle kaleme alınmıştır. Mahkeme, ulusal makamların başvuruçuların Sözleşme şikayetlerini yüzeysel biçimde ele aldıklarına ve aile hayatına ve haberleşmeye saygı haklarına dair usulü güvencelerden onları yoksun bıraktıklarını kaydetmektedir (§ 108).

Adil tazmin olarak başvuruçulardan 16'sının her biri için 1.500 Avro manevi tazminata ve toplamda 3.560 Avro yargılama giderine hükmedilmiştir.

12. GÜNGÖR VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE³⁸

a. OLAYLAR

Hakim veya savcı olan başvuruçular, FETÖ/PDY üyesi oldukları gerekçesiyle tutuklanmıştır.

b. İHLALLER

AIHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1).

38 GÜNGÖR ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 59639/17 ve diğer 81 başvuru, K.T: 13 Aralık 2022.

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, başvurucuların ilk tutuklamalarına hükmederken sulh ceza hakimliklerinin CMK'nın 100. maddesine, olası cezaya ve dosyadaki delillere genel bir atıf yaparak kararlarını haklı kılmaya çalıştıklarını gözlemlemektedir. Dosyadaki delil unsurlarının bireysel bir değerlendirmesi ya da başvurucular hakkındaki şüpheyi haklı gösterecek herhangi bir bilgi veya teyit edilebilir başka tür bir belge veya olgu olmaksızın; böyle genel bir atıf şüphenin makullüğünü haklı göstermeye yeterli değildir. Tutuklama kararlarının başvurucuların açığa alınmalarını ya da Bylock mesajlaşma sisteminin kullanımı iddiasını dikkate aldığı kadarıyla Mahkeme daha önceden, bu nedenlerin hiçbirinin başvuruculara atfedilen suçlar bakımından "makul şüphe" teşkil edecek bir nitelikte olmadığına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, o vakitte başvurucular hakkında makul şüpheye yol açabilecek somut ve özel olgulara işaret eden hiçbir tanık beyanının dava dosyalarında olmadığını da kaydetmektedir (§ 8).

İlk tutuklama kararlarının verildiği sırada, tarafsız bir gözlemciyi, başvurucuların isnat edilen suçu işlediklerine ikna edebilecek başka herhangi bir emare, olgu veya bilgi sunulmaması sebebiyle; Mahkeme, tutuklamayı haklı kılan şüphenin makullüğü şartının karşılanmadığını tespit etmektedir (§ 9).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere 82 başvurucunun her biri için 5.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

VI. 2023 YILINDA VERİLEN KARARLAR

1. ABDULLAH KILIÇ/TÜRKİYE³⁹

a. OLAYLAR

Gazeteci olan başvuru FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmış; Meydan Gazetesi'nde yazdığı yazılardan ve attığı tweetlerden dolayı hakkında dava açılmış; bu davada tahliye edildiği gün, yeni bir soruşturma açılarak gözaltına alınmış ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs ile suçu ve suçluyu övme suçlarından tekrar tutuklanmış; HYSK tahliyeye hükmeden hakimler ile talepte bulunan Cumhuriyet savcısını açığa almış; AYM, bireysel başvurusunu 1 yıl 5 ay 9 günlük bir sürede karara bağlamış; ilk tutukluluğuna ilişkin şikayetleri kabul edilemez bulunmuştur.

39 Abdullah Kılıç/Türkiye Kararı, Başvuru No. 43979/17, K.T: 31 Ocak 2023.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:

1. Makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1);
2. Tutukluluk süresinin uzunluğu (makul şüphe, tutukluluğun hukukiliğın ön şartını oluşturmaktadır, m. 5/3);
3. Tutukluluğa etkili itiraz hakkının ihlali (AYM'de geçen süre, ivedilikle inceleme şartını karşılamamaktadır, m. 5/4);
4. Tutukluluk için tazminat yolunun yokluğu (ilk tutuklamaya ilişkin şikayet reddedilmiştir, m. 5/5);
5. İfade özgürlüğünün ihlali (başvurucu, yazı ve tweetleri nedeniyle tutuklanmıştır, m. 10).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Anayasa Mahkemesi, başvurunun suç işlediğine dair kuvvetli şüphe olup olmadığına karar verirken, ilk tutuklama kararında olmayan delillere dayanmıştır. Bu delillerin, başvurunun tutuklanmasına ilişkin ilk karar üzerinde herhangi bir etkisi olmadığından; Mahkeme, bu delil unsurlarının incelenmesine gerek olmadığını değerlendirmektedir (§ 80).

Anayasa Mahkemesi gibi Mahkeme de sulh ceza hakimliğinin başvurunun tutukluğunu herhangi bir somut delil temelinde haklı kılmadığını kaydetmektedir. Bu nedenle Mahkeme, başvurunun tutukluluğu anında, iddia edilen suçları işlediğine tarafsız bir gözlemciyi ikna edebilecek hiçbir olgu veya bilginin bulunmadığını değerlendirmektedir (§ 81).

Bu şartlar altında Mahkeme, ulusal makamlar tarafından ileri sürülen yasal hükümlerin yorumunun ve uygulanmasının, başvurunun maruz kaldığı özgürlükten yoksun kılmaya usulsüz ve keyfi bir nitelik verecek derecede mantık dışı olduğunu değerlendirmektedir (§ 82).

Tutuklu kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için gerekli makul gerekçelerin varlığı, tutukluluğun uygunluğunun olmazsa olmaz bir şartıdır. Böyle gerekçelerin yokluğunda Mahkeme, tutuklamanın gerekçesiz oluşu iddiası bakımından Sözleşme'nin 5/3 maddesinin ihlal edildiği kanaatindedir (§ 87).

Mahkeme, mevcut olayda, Anayasa Mahkemesi önündeki meselelerin görece olarak karmaşık olduğunu kabul edilebilir. Bununla birlikte dava dosyasında, başvurunun veya avukatının yüksek mahkemenin inceleme süresinin uzamasında payının olduğuna dair bir şey

yoktur (§ 103). Bu gerekçelerle Mahkeme, söz konusu sürenin aşırı uzun olduğu ve "kısa" olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varmıştır (§ 106).

Başvurucunun ilk tutukluluğuna ilişkin şikayetleri kabul edilemez bulunduğu; Anayasa Mahkemesi tarafından başvurucuya verilen tazminat, Mahkemenin bulduğu ihlallere ilişkin değildi. Sonuç olarak, başvurucunun ikinci tutukluluğuna ilişkin tazminat ödenmesine rağmen; Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, somut davanın koşullarında, Sözleşmenin 5 § 5 maddesi anlamında etkili bir yol oluşturmaktadır (§ 122).

Tutuklama kararında bahsedilmemekle birlikte başvuru, gazetede yayımlanan yazılarından ve tweetlerinden dolayı ceza kovuşturmasına maruz kalmıştır (§ 138) Ulusal makamlar tarafından ileri sürülen yasal hükümlerin yorumunun ve uygulanmasının, başvurucunun maruz kaldığı özgürlükten yoksun kılmaya usulsüz ve keyfi bir nitelik verecek derecede mantık dışı olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, kanunla öngörülmediğinden; başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin, Sözleşmenin 10/2 maddesi açısından haklı kılınamayacağı anlaşılmaktadır (§ 143).

Mahkeme ayrıca, eleştirel seslerin tutuklanmasının hem tutuklanan kişi açısından hem de özgürlüğü kısıtlayıcı bir tedbirin uygulanması, sivil toplumu korkutarak ve muhalif sesleri susturarak ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki oluşturacağından genel olarak toplum açısından (§ 144) çoklu olumsuz etki oluşturacağını kaydetmektedir.

Adil tazmin olarak 12.275 Avro manevi tazminata ve 1.100 Avro yargılama giderine hükmedilmiştir.

2. TELEK VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁴⁰

a. OLAYLAR

Kamuoyunda Barış Akademisyenleri olarak bilinen başvuru, 675 ve 686 sayılı OHAL KHK'ları ile çalıştıkları üniversitelerden çıkartılmış ve pasaportları iptal edilmiş; uzun süre yeni pasaport edinememiş; bu nedenle iki başvuru yurt dışındaki doktora eğitimlerine katılamamış ve bir başvuru, bulunduğu Almanya'da resmi kimliğini ispat hususunda güçlüklerle karşılaşmıştır.

b. İHLALLER

AIHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:

40 Telek ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 66763/17, 66767/17 ve 15891/18, K.T: 21 Mart 2023.

1. Keyfiliğe açık, hukukilik ilkesine aykırı olması ve kanunla öngörölme şartını karşılamaması nedeniyle pasaport iptalinin özel hayata saygı hakkının ihlali (m. 8) ;

2. Müdahale öngörülebilir olmadığından eğitim hakkının ihlali (1 No.lu Protokol, m. 2).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Başvurucuların gitmek veya kalmak istedikleri ülkeler ile güçlü mesleki ve kişisel bağları bulunduğu; kayda değer bir süre boyunca geçerli bir pasaport edinmemelerinin, mesleki ve özel hayatları üzerinde önemli bir etkisi olmuştur (§ 113). Söz konusu müdahale bu nedenle, başvurucuların özel hayatlarına yönelik bir müdahale oluşturmaktadır (§ 114).

İdari makamlar tarafından başvurucuların pasaportlarının geri alınmasında sahip oldukları takdir yetkisi, herhangi bir şarta tabi tutulmamıştı, bu yetkinin kullanılmasının kapsamı ve usulleri belirlenmemişti ve bu hususta, hiçbir hususi teminat sunulmamıştı. Sonuç olarak Mahkeme, olağanüstü hal kapsamında idari işlemlere alınan bu tedbirin keyfiliğe açık olduğunu ve hukukilik şartıyla bağdaşmadığını değerlendirmektedir (§ 125).

Mahkeme bu nedenlerle, itiraz konusu tedbirin Sözleşme'nin 8/2 maddesi anlamında kanunla öngörülmediği kanaatindedir (§ 126). Pasaportlara el konulması işlemlerinin keyfiliğe açık ve hukukilik ilkesiyle bağdaşmadığı şeklindeki mülahazalar, eğitim hakkı açısından da aynı şekilde geçerlidir (§ 152). Sonuç olarak, başvurucuların eğitim hakkına yönelik müdahale, öngörülebilir değildir (§ 153).

Adil tazmin olarak başvuruculardan ikisinin her birine maddi ve manevi tazminata karşılık gelmek üzere 12.000 Avro tazminata, bir başvuru için 9.750 Avro manevi tazminata ve bir başvuru için 1.000 Avro yargılama giderine hükmedilmiştir.

3. USLU/TÜRKİYE⁴¹

a. OLAYLAR

Başvurucunun tuttuğu iki deftere, FETÖ/PDY suçlamasıyla tutulan bazı kişilerin bu yolla haberleştiği ve üçüncü kişilerin kimliklerini ortaya koyabilecek bilgiler içerdiği gerekçesiyle el konulmuştur.

41 Uslu/Türkiye Kararı, Başvuru No. 51590/19, K.T: 21 Mart 2023.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Defterlere el konulmasına izin veren bir hüküm olmadığından müdahalenin yasal dayanağını bulunmadığı ve bu nedenle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği (m. 10).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Hükümetin CMK 141. maddesi uyarınca dava açılmadığı itirazı bakımından; başvurunun Anayasa Mahkemesine yaptığı başvuru, hukuk yollarının tüketilmediği değil, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Ayrıca, benzer şartlarda ulusal mahkemelerin tazminata hükmettiğine dair herhangi bir örnek karar sunulamamıştır. Bu nedenle, Hükümetin itirazı reddedilmiştir (§ 13).

Karşılaştığı ceza kovuşturmasına ilişkin duygularını anlattığı defterlere el konulması, ifade özgürlüğüne bir müdahale teşkil etmektedir (§ 15). Mahkeme daha önceden, bir tutukluya ait yazılı belgelere el konulmasının Türk hukukunda bir temelinin bulunmadığına hükmetmiştir (§ 18). Somut olayda ulusal makamlar, başvurunun defterlerine el koyarken ve itirazını reddederken herhangi bir yasal temele dayanmamıştır (§ 19). Yukarıdakilerin ışığında Mahkeme, söz konusu müdahalenin Sözleşme'nin 10/2 maddesi anlamında "yasayla öngörülmediğini" tespit etmektedir (§ 20).

Kararda ihlal tespitinin yeterli olduğuna hükmedilmiştir.

4. HALLAÇOĞLU VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁴²

a. OLAYLAR

FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutulan başvuruçuların mektupları UYAP'a kaydedilmiş; bunların silinmesi talepleri reddedilmiştir.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Başvuruçular mektuplarının uygun yasal mevzuat olmaksızın UYAP'a kaydedilmesi nedeniyle, haberleşmeye saygı hakkının ihlali (m. 8).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, *Nuh Uzun ve Diğerleri/Türkiye* davasında, mektupların UYAP'a kaydedilmesi yoluyla başvuruçuların özel hayata ve haberleşmeye saygı haklarına yapılan müdahalenin

42 Hallaçoğlu ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 6239/19 ve diğer 2 başvuru, K.T: 4 Nisan 2023.

Sözleşme'nin 8/2 anlamında "yasayla öngörülmüş" kabul edilemeyeceğinden dolayı Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir (§ 11).

7360/19 Nolu başvuruda Hükümet, başvuruçunun avukatıyla olan yazışmasının kaydedilmesinin yasal temeli olarak ayrıca iki genelgeye daha atıfta bulunmuştur. Ancak Mahkeme, itiraz konusu kararlarda bu genelgelere dayanılmadığını ve her şeyin ötesinde bu genelgelerin, hükümlülerin avukatlarıyla olan yazışmalarının kaydedilmesine ilişkin bir kural bulundurmadığını gözlemlemektedir (§ 12).

Kararda, ihlal tespitinin yeterli adil tazmin oluşturduğuna hükmedilmiştir.

5. ÇAYLI VE SERLİ/ TÜRKİYE⁴³

a. OLAYLAR

FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutulan başvuruçuların, avukatlarıyla yaptıkları yazışmaları denetlenmiş veya bunlara el konulmuştur.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Haberleşmeye saygı hakkının ihlali (müdahalenin, demokratik bir toplumda gerekli olma şartını karşılamaması, m. 8).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Tutuklu ile avukatı arasındaki yazışmaların gizliliği, bireylerin temel bir hakkını oluşturmaktadır ve savunma yapma hakkını doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla bu hakkın sınırlandırılması, ancak istisnai hallerde mümkündür ve kötüye kullanmaya karşı yeterli ve etkili güvencelerle, örneğin yazışmaların zorunluk arz eden kontrolünün cezaevi idaresi değil de bağımsız hakimler tarafından yapılması gibi, korunmalıdır. (§ 25).

Mevcut olayda, başvuruçular ile avukatları arasındaki yazışmaların cezaevi yetkileri tarafından denetlenmesi ve alıkonulmasının bu şekilde istisnai şartlarda gerçekleştiriliği ve kötüye kullanmaya karşı gerekli güvencelerle çevrelendiği ortaya konulmamıştır. Dolayısıyla bu müdahale, 8/2 madde anlamında "demokratik bir toplumda gerekli" değildir. (§ 26).

Adil tazmin olarak her bir başvuruçusu için 300 Avro manevi tazminata hükmedilmiştir.

43 Çaylı ve Serli/Türkiye Kararı, Başvuru No. 49535/18 ve 10419/20, K.T: 9 Mayıs 2023.

6. DEMİRTAŞ VE YÜKSELDAĞ ŞENOĞLU/TÜRKİYE⁴⁴

a. OLAYLAR

Terörle ilgili suçlardan tutuklu bulunan başvuruçuların avukatlarıyla yaptıkları görüşmelerin izlenmesine ve alıp verdikleri belgelerin denetlenmesine (676 sayılı KHK'nın 6. maddesi) karar verilmiştir.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Tutukluluğa etkili itiraz (etkili hukuki yardım alma) hakkının ihlali (m. 5/4).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Sulh ceza hakimliğinin kararı şablon ifadelerle yazılmıştır ve iç hukukun öngördüğü şartları karşılamamıştır. Anayasa Mahkemesi de yeterli bir değerlendirme yapmamıştır. Başvuruçular açısından bireyselleştirilmiş bir inceleme gerçekleştirilmemiştir (§ 109).

Tutuklu bir kişi, avukatıyla mahrem şekilde görüşemezse; avukatıyla konuşurken özgür hissedemeyeceği oldukça muhtemeldir. Böyle bir durumda, avukat tarafından sunulan hukuki yardım, pratik faydasını kaydetme tehlikesi altındır (§ 111).

Tutuklu ile avukatı arasındaki konuşmaların gizliliği, bir kişinin temel bir hakkını oluşturmakta ve doğrudan savunma haklarına temas etmektedir. Dolayısıyla bu ilkeden ayrılmaya, ancak istisnai durumlarda izin verilebilir ve bu, kötüye kullanmaya karşı uygun ve yeterli güvencelerle çevrelenmelidir. Bununla birlikte, mevcut davada uygulanan yasal mevzuat, böyle güvencelerle çevrelenmemiştir. Mevzuat, böyle bir izleme sırasında elde edilen bilgilerin nasıl kullanılması gerektiğini belirtmemiştir. Yetkililere verilen takdir yetkisinin kapsamı ve kullanılma usulü, hiç tanımlanmamış ve hususi teminatlar öngörülmemiştir. Belirli ve ayrıntılı düzenlemelerin olmaması nedeniyle; tutuklu ile avukatı arasındaki görüşmelerin izlenmesinin, kötüye kullanıma karşı yeterli güvencelerle çevrelendiği söylenemez (§ 112).

Mahkeme, başvuruların avukatlarıyla yaptıkları görüşmelerin mahremiyetine ilişkin temel ilkeden ayrılacak istisnai koşulların mevcudiyetini ulusal mahkemelerin ortaya koymadığını ve bu görüşmelerin mahremiyetinin ihlal edilmesinin, ilgili kişilerin Sözleşme'nin 5/4 maddesinin gereklerini yerine getirmek için avukatlarının etkili yardımından

44 Demirtaş ve Yükseldağ Şenoğlu/Türkiye Kararı, Başvuru No. 10207/21 ve 10209/21, K.T: 6 Haziran 2023.

yararlanmalarını engellediği ve söz konusu kısıtlamaların kötüye kullanıma karşı uygun ve yeterli güvencelerle çevrelenmediği kanaatindedir, (§ 113).

Türkiye'nin askıya alma bildirimi ile başvuruçuların özgürlüklerinden mahrum bırakılmaları arasında bir bağlantı kuracak istisnai şartlar bulunmamaktadır. Ayrıca, bu tür istisnai şartların olduğunu varsayılsa bile; Sözleşme'nin tüm maddelerinin özünde bulunan hukukun üstünlüğü temel ilkesi, olağanüstü hal durumunda bile geçerli olmalıdır. Ulusal makamlar, olağanüstü hal bağlamında kabul edilen 676 sayılı KHK uyarınca başvuruçulara hakkında söz konusu tedbirlerin uygulanmasını haklı kılacak detaylı bilgiler sunmamıştır (§ 114).

Adil tazmin olarak her bir başvuruçucu için 5.500 Avro manevi tazminata ve müştereken 2.500 Avro yargılama giderine hükmedilmiştir.

7. AYVAZ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁴⁵

a. OLAYLAR

Hakim veya savcı olan başvuruçular, suçüstü halinden hareketle FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Hukuka aykırı tutuklama (suç şüphesiyle yargısal güvencelere uyulmadan tutuklama yapılması, m. 5/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Baş ile Turan ve Diğerleri davalarındaki tespitlerini göz önünde bulundurarak, başvuruçuların tutukluluğunun yasa ile öngörülen usule uygun olmadığına ve bu sebeple başvuruçuların tutukluluklarının hukuka aykırı olması nedeniyle Sözleşme'nin 5/1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (§ 15).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere başvuruçulardan 121'inin her biri için 5.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

8. KILINÇLI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁴⁶

a. OLAYLAR

Hakim veya savcı olan başvuruçular, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

45 Ayvaz ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 14347/17 ve diğer 130 başvuru, K.T: 11 Temmuz 2023.

46 Kılınçlı ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 27336/17 ve diğer 12 başvuru, K.T: 11 Temmuz 2023.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

İlk tutuklama anında başvuru sahiplerinin iddia edilen suçu işlediklerine dair "makul şekilde şüphelenildiğine" Mahkemeyi ikna edebilecek herhangi bir belirti, "olgu" veya "bilgi" sunulmaması nedeniyle; Mahkeme, tutuklamayı haklı kılan bir şüphenin "makullüğüne" ilişkin 5/1 (c) maddesinin şartlarının karşılanmadığını tespit etmektedir (§ 16).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere başvuru sahiplerinden 11'inin her biri için 5.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

9. YÜKSEL YALÇINKAYA/TÜRKİYE [BD]⁴⁷

a. OLAYLAR

Başvuru sahibi, ByLock uygulamasını kullandığına dair tespitlere, Bank Asya'da hesabının olmasına ve KHK'yla kapatılan dernek ve sendika üyeliğine dayanılarak FETÖ/PDY üyeliğinden mahkum edilmiştir. Ancak, ByLock tespitine esas alınan veriler, savunmaya verilmemiş, mahkemeye getirtilerek bağımsız bilirkişi incelemesine tabi tutulmamış, bu hususlardaki taleplere bir yanıt verilmemiş; bunun yerine münhasıran savcılığın ve idari makamların tespitlerine dayanılmıştır.

Yüksel Yalçinkaya/Türkiye kararı, FETÖ/PDY üyeliği gerekçesiyle yapılan ceza yargılamalarının esası hakkındaki ilk karardır. Başvuru önce AİHM'in bir Dairesine verilmiş; ancak, Daire başvurunun niteliğini ve kapsamını dikkate alarak Büyük Daire lehine davadan el çekmiştir. Davanın duruşması 18 Ocak 2023 tarihinde gerçekleşmiştir. Büyük Daire tarafından verilmesi nedeniyle karar, bu kapsamdaki bütün başvurular açısından emsal oluşturmaktadır ve bağlayıcıdır. Dolayısıyla, diğer dosyalar da AİHM Büyük Dairesinin tespitleri doğrultusunda sonuçlandırılacaktır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:⁴⁸

1. Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesinin ihlali (Ceza Kanunu'nun aşırı geniş ve öngörülemez şekilde uygulanması, m. 7);

47 Yüksel Yalçinkaya/Türkiye [BD] Kararı, Başvuru No. 15669/20, K.T: 26 Eylül 2023.

48 AİHM Yalçinkaya Kararı ve Güncel Yargılamalara Etkisi (<https://justicesquare.org/aihm-yalcinkaya-karari-ozeti-ve-guncel-yargilamalara-etkisi/>); AİHM'in Yüksel Yalçinkaya/Türkiye Kararına İlişkin Değerlendirme

2. Silahların eşitliği ve çekişmeli yargılama ilkesinin ihlali (ByLock tespitine esas verilerinin savunmanın erişimine açılmaması, m. 6/1);

3. Örgütlenme özgürlüğünün ihlali (dernek ve sendika üyeliğine dayalı cezaların yasayla öngörülme şartını karşılamaması, m. 11).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mevcut davayla ilgili mesele, özellikle suçun maddi ve manevi unsurlarının bütünü bakımından, Ceza Kanunu'nda ve Yargıtay içtihatlarında ortaya konulan şartlar göz önüne alındığında; silahlı terör örgütü üyeliğinden mahkumiyetin yeterince öngörülebilir olup olmadığıdır (§ 253).

Mahkeme, ByLock kullanımı tespitinin, kendi delil değerinin ötesinde , Ceza Kanunu'nun 314/2 maddesinin gereklerini kanunilik ilkesine aykırı biçimde aşarak suçun maddi ve manevi unsurlarının varlığına ilişkin bireyselleştirilmiş tespitin yerini aldığını değerlendirmektedir (§ 262).

Ulusal mahkemelerin yorumu, kasıt da dahil olmak üzere silahlı terör örgütü üyeliğinin tüm şartlarının yerine getirildiğini belirlemeksizin, bu uygulamanın kullanıcılarına fiilen cezai sorumluluk yüklemektedir. Bu durum, süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluğa dayalı organik bir bağın kanıtlanmasını ve özel bir manevi unsurun varlığını gerektiren söz konusu suçun özünü ve kişisel sorumluluk unsurunun tesis edilebileceği manevi bir bağ olmaksızın cezalandırılmama hakkıyla da bağdaşmamaktadır (§ 264).

(<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-yuksel-yalcinkaya-turkiye-kararina-iliskin-degerlendirme/>); Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Yüksel Yalçinkaya/Türkiye Kararına İlişkin Değerlendirme (<http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/679.pdf>); AIHM'in 'ByLock ve Bank Asya' Kararı Emsal Teşkil Eder Mi? (<https://www.bbc.com/turkce/articles/c51lxjde1dpo>); Anayasa Mahkemesi'nin ByLock kararı... (<https://www.karar.com/yazarlar/elif-cakir/anayasa-mahkemesinin-bylock-karari-1597730>); Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Yüksel Yalçinkaya-Türkiye Kararı Üzerine Değerlendirmeler (<https://izzetozgenc.com/data/contents/avrupa-insan-haklari-mahkemesi'nin-yuksel-yalcinkaya-turkiye-karari-uzerine-degerlendirmeler.pdf>); İHAM Büyük Daire'nin “ByLock Kararı” Nasıl Yorumlanmalı? (<https://sen.av.tr/tr/makale/İHAM-büyük-dairenin-bylock-karari-nasil-yorumlanmalı>); ‘Article 7’ Shockwaves, Bylock and Beyond: Unpacking the Grand Chamber’s Yalçinkaya Judgment (<https://strasbourgoobservers.com/2023/10/13/article-7-shockwaves-bylock-and-beyond-unpacking-the-grand-chambers-yalcinkaya-judgment/>); Implications of the Landmark Judgment: Yalçinkaya vs. Turkey (<https://arrestedlawyers.org/2023/09/29/implications-of-the-landmark-judgment-yalcinkaya-vs-turkey/>); Systemic Problems Unveiled: The Yalcinkaya Case and the Demise of the Bylock Digital Evidence (<https://www.echrblog.com/2023/10/systemic-problems-unveiled-yalcinkaya.html>); Statement regarding the ECtHR’s Judgment in the Yalçinkaya-Case (<https://lawyersforlawyers.org/en/statement-regarding-the-ecthrs-judgment-in-the-yalcinkaya-case/>); Strasbourg Weighs In On Political Persecution In Turkey (<https://verfassungsblog.de/strasburg-weighs-in-on-political-persecution-in-turkey/>); What is the Meaning of “Systematic Violation of Rights” Mentioned in the ECHR Yalçinkaya Decision? (<https://www.crossborderjurists.org/what-is-the-meaning-of-systematic-violation-of-rights-mentioned-in-the-echr-yalcinkaya-decision/>).

Terörist olarak tanımlanan bir örgüt tarafından kullanıldığı iddia edilen bir iletişim aracına nüfuz etmede karşılaşılan zorluklar, bu aracı daha önce kullanmış olanlara neredeyse otomatik bir şekilde cezai sorumluluk yüklemeye yetecek bir gerekçe değildir (§ 265).

Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkumiyetin, ulusal hukukun gerekliliklerine ve yasallık ve öngörülebilirlik ilkelerine aykırı şekilde, suçun tüm kurucu unsurlarının varlığı bireyselleştirilmiş bir şekilde usulünce kanıtlanmadan hükmedilmiştir. Ulusal mahkemelerin yorumu, uygulamada sadece ByLock kullanımının, silahlı bir terör örgütüne bilerek ve isteyerek üye olmakla eşdeğer tutma etkisi yaratmaktadır (§ 267).

Hukukun üstünlüğü ilkesinin özünde yer alan ve sınırlandırılmaz bir hak olan Sözleşme'nin 7. maddesinde yer alan güvencelerin, terör suçlarının kovuşturulması ve cezalandırılması söz konusu olduğunda daha az katı uygulanabilmesi söz konusu değildir (§ 270).

Bahse konu suçun kapsamı, başvuru aleyhine öngörülemez biçimde genişletilmiştir (§ 271). Bu nedenlerle, Sözleşme'nin 7. maddesi ihlal edilmiştir (§ 272).

MİT Kanunu'nun 4/1 ve 6/1 maddeleri, elektronik delillerin toplanmasıyla ilgili olarak CMK'nın 134. maddesinde belirtilenlere benzer usulü güvenceler öngörmemektedir. Ayrıca, Ankara 4. Sulh Ceza Hakimliğinin ByLock verilerinin incelenmesine yönelik kararı, MİT'in veri toplama faaliyetinin olay sonrası yargısal denetimi niteliğinde değildir. MİT'in ilgili verileri aylarca tuttuğunu da dikkate alan Mahkeme, ByLock verilerinin güvenilirliğine ilişkin şüphelerin soyut veya temelsiz olduğu fikrinde değildir (§ 317).

Başvurucunun dava dosyasındaki ByLock raporlarına erişiminin olması, bunların dayandığı verilere erişim hakkı veya bunda menfaati olmadığı anlamına gelmemektedir (§ 327). Ulusal mahkemelerin, ByLock verilerinin bir uzman tarafından doğrulanan başka bir veri dizisiyle uyumlu olduğunu belirlemesi de bu ilk verilerle ilgili usulü hakları ortadan kaldırmamaktadır (§ 318).

Özellikle kendisini ilgilendirdiği kadarıyla ham verilerin, neden ve kimin kararı üzerine başvurucudan gizlendiğine dair hiçbir açıklama yapılmamıştır. Başvuru bu nedenle, karşı iddialarını sunma olanağından yoksun bırakılmıştır (§ 331).

İçeriklerinin ve bütünlüğünün doğrulanması için ham verilerin bağımsız bir incelemeye sunulması talebi de mahkemeler tarafından dikkate alınmamıştır (§ 332). Ham verilerin bağımsız uzmanlar tarafından incelenmesini talep etmekte başvurucunun meşru menfaati bulunmaktadır ve mahkemelerin bu talepe uygun yanıt verme yükümlülüğü vardır (§ 333).

ByLock delilinin güvenilirliğine ilişkin endişelere işaret eden diğer bazı itirazlara (farklı kullanıcı listeleri arasındaki tutarsızlıklar, indirme sayısı ile soruşturma açılan kişi sayısı arasındaki farklılıklar vb) da mahkemeler tarafından bir yanıt verilmemiştir (§ 334).

Dördüncü olarak, Bölge Adliye Mahkemesi, ByLock yazışma içeriklerinin ve iletişim kurulan kişilere ilişkin bilgilerin gelmesini beklemeden karar vermiş; Yargıtay, bu verilerin yokluğuna ilişkin itirazı reddetmiştir (§ 335).

Belirtilen kusurlar neticesinde savunmanın maruz kaldığı dezavantaj, mahkemelerin ByLock delillerine ilişkin gerekçelerindeki eksikliklerle daha da artmıştır (§ 337).

Bazı olgusal itirazlar, "münhasırlık" ve "örgütsel kullanım" argümanındaki somut boşluklara işaret etmektedir ve bunun neden böyle kabul edildiğine dair mahkemelerin daha fazla açıklama yapmasını gerektirmektedir (§ 340). Mahkeme, başvurunun hakkındaki delillere karşı çıkma ve savunmasını etkili biçimde ve savcılıkla eşit düzeyde yapma olanağına sahip olmasını sağlamak için yeterli güvencelerin bulunmadığını değerlendirmektedir. Ayrıca, mahkemelerin başvurunun talep ve itirazlarına cevap vermemesi, savunma argümanlarına karşı duyarsız oldukları ve başvurunun gerçek manada "dinlenmediğine" dair haklı bir şüpheyeye yol açmıştır (§ 341).

Mahkemelerin, başvurunun etkili bir şekilde itiraz edebilmesi için ana delil unsuruna karşılık uygun güvenceler sunmamaları, davanın özünde yatan önemli meseleleri ele almamaları ve kararlarını gerekçelendirmemeleri, 6/1 maddesindeki usulü haklarla bağdaşmamaktadır (§ 345). Bu hususlar, ceza yargılamasının adil yargılanma gerekliliklerini karşılamadığı sonucuna varmak için yeterlidir (§ 346). Belirtilen sınırlamalar, olağanüstü halin sıkı sıkıya gerektirdiği bir durum olarak kabul edilemez (§ 355).

Bu değerlendirmeler dikkate alındığında, Sözleşme'nin 6/1 maddesi ihlal edilmiştir (§ 356).

Sendika ve dernek üyeliği bakımından Ceza Kanunu'nun 314/2 maddesinin yorumlanma şekli, bu hükmün kapsamını öngörülemeyen bir şekilde genişletmiştir, keyfi müdahalelere karşı asgari koruma sunmamıştır ve "yasayla öngörülmüş" olarak kabul edilemez (§ 396). Bu nedenlerle, Sözleşme'nin 11. maddesi ihlal edilmiştir (§ 402).

Sözleşme'nin 7. ve 6. maddeleri kapsamındaki ihlaller, özellikle ulusal mahkemelerin ByLock kullanımına ilişkin nitelendirmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu uygulamayı kullandığı ulusal mahkemelerce tespit edilen herkes, silahlı terör örgütüne üyelikten mahkum edilebilecektir (§ 413).

Mahkemenin gelecekte çok sayıda benzer ihlale karar vermek zorunda kalmaması için tespit edilen eksikliklerin, Türk makamları tarafından mevcut davanın ötesinde daha geniş bir ölçekte ele alınması gerekmektedir. Mevcut karardan, özellikle ancak onlarla sınırlı olmamak üzere ulusal mahkemeler önünde görülmekte olan davalara ilişkin gerekli sonuçları çıkarmak ve ihlale yol açtığı belirlenen sorunu çözmek için uygun genel tedbirleri almak ulusal makamlara düşmektedir (§ 418).

Mahkeme, kararın ardından başvurunun CMK'nın 311/1 (f) maddesi uyarınca yargılamanın yenilenmesini olanığına sahip olduğu ve yargılamanın yenilenmesinin en iyi tazmin yolu olacağı gerekçesiyle ihlal tespiti yeterli tazmin oluşturduğuna karar vermiştir. Yargılama giderleri için ise 15.000 Avro ödenmesine hükmedilmiştir.

10. MEHMET DEMİR/TÜRKİYE⁴⁹

a. OLAYLAR

676 sayılı KHK'yla getirilen hükme dayanılarak Sulh Ceza Hakimliğince alınan karar uyarınca başvurunun avukatıyla görüşmesi esnasında alıp verilen belgeler denetime tabi tutulmuştur.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Haberleşmeye saygı hakkının ihlali (müdahalenin, Sözleşme anlamında yasayla öngörölme şartını karşılamaması, m. 8).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Ulusal mahkemeler, söz konusu tedbire hükmederken, başvuru ile avukatı arasında alınıp verilen belgelerin arz ettiği özel tehlikeyi gösteren belirli herhangi bir unsura işaret etmemiştir. Mahkeme, başvuru ile avukatın alıp verdiği belgeleri denetlemek için yetkililerin kullandıkları takdir yetkisinin her hangi bir koşula tabi tutulmadığını, bu yetkinin kapsamının ve kullanım şeklinin tanımlanmadığını ve başkaca özel diğer herhangi bir güvencenin sunulmadığını tespit etmektedir. Cezaevindekiler ile avukatlarının iletişimine saygı hakkının kısıtlanmasına, ancak istisnai şartlarda izin verilmektedir ve buna, kötüye kullanmaya karşı uygun ve yeterli güvencelerin eşlik etmesi gerekmektedir (§ 24).

Ulusal mahkemelerin ilgili hükmü yorumlama ve uygulaması geniş ve muğlaktır ve ilgili hükmün böyle genişletici yorumlanması ve uygulanması, öngörülebilirlik ve hukukilik

49 Mehmet Demir/Türkiye Kararı, Başvuru No. 55569/19, K.T: 24 Ekim 2023.

gereklerine uygun değildir (§ 25). Mahkeme bu nedenle, söz konusu müdahalenin "yasayla öngörülmediğini" ve olağanüstü halin şartları tarafından sıkı sıkıya gerekli kılınmadığını değerlendirmektedir (§ 26).

11. ERİŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁵⁰

a. OLAYLAR

Başvurucular, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır. Karar, yargı mensupları dışındaki kişilerin tutukluluklarının esası hakkında verilen ilk AİHM kararıdır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

ByLock'un makul şüphe oluşturmadağına daha önceden hükmedilmiştir. Diğer deliller (Bank Asya, iltisaklı yayınlar), ikincil niteliktedir ve suç şüphesini haklı kılabilcek başkaca bir bilginin yokluğunda, hukukilik karinesinden istifade etmektedir ve silahlı terör örgütü üyeliğini gösteren delil olarak değerlendirilemezler (§ 8).

İlk tutuklama anında başvuruçuların iddia edilen suçu işlediklerinden "makul şekilde şüphelenildiğine" ikna edebilecek herhangi bir gösterge, "olgu" veya "bilgi" sunulamaması nedeniyle; Mahkeme, tutuklamayı haklı kılan bir şüphenin "makullüğüne" ilişkin 5/1 (c) maddesinin şartlarının karşılanmadığını tespit etmektedir. Başvuruçuların Hükümet tarafından savunulduğu üzere yargı mesleğinden olmaması, bu sonucu değıştirmemektedir (§ 9).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere başvuruçulardan 44'ünün her biri için 5.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

12. CANAVCI VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁵¹

a. OLAYLAR

667 sayılı KHK'nın 6/1 (d) maddesine dayanılarak, başvuruçuların avukatlarıyla yaptıkları görüşmeler, bir memur tarafından izlenmiş ve sesli ve görüntülü kayıt altına alınmıştır.

50 Eriş ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 58665/17 ve diğer 44 başvuru, K.T: 24 Ekim 2023.

51 Canavcı ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 24074/19 ve diğer 2 başvuru, K.T: 14 Kasım 2023.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Özel hayata saygı hakkının ihlali (müdahalenin, Sözleşme anlamında yasayla öngörülme şartını karşılamaması, m. 8).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Avukat müvekkil ilişkisinin gizliliği ancak istisnai durumlarda askıya alınabilecek temel bir kural olduğundan; Mahkeme, uzun süreler boyunca uygulanan kısıtlamaların önemsiz zarar oluşturduğu görüşünde değildir (§ 79).

Avukat müvekkil mahremiyetine saygı gösterilmesi kuralı, ancak istisnai durumlarda ve kötüye kullanmaya karşı uygun ve yeterli güvencelerin mevcut olması şartıyla askıya alınabilir (§ 96).

Cumhuriyet savcıları, tutukluların avukatlarıyla görüşmelerinin gizliliğine kısıtlama getiren kararlarında, başvuruçuların bireysel durumlarına dayalı güvenlik tehlikesinin mevcudiyetini göstermemiştir ve değerlendirmeleri, görüşmelerin tehlike oluşturabileceğine dair genel noktalara ilişkindi (§ 102).

667 sayılı KHK, bu tedbirin süresine ilişkin herhangi bir güvence içermemekteydi ve bu, ilgililerin tedbirin ne zaman sonlanacağını bilmelerinin veya öngörmelerini engellemiştir. Bu tedbirlerin açık uçlu şekilde uygulanması, hukuki belirlilik ilkesine zarar vermiştir (par. 103). KHK, söz konusu tedbirlerin gerekliliğinin otomatik ve sürekli gözden geçirilmesine ilişkin bir mekanizma da öngörmemiştir. Mahkeme, itiraz konusu tedbirlerin uygulanmasının yargısal denetimimin yeterli veya etkili olmadığı görüşündedir (§ 104).

Mahkeme, Cumhuriyet savcılarının kısıtlama getirme konusunda sahip oldukları takdir yetkisinin herhangi bir koşula tabi olmadığını, takdir yetkilerinin kapsamının ve kullanılma şeklinin tanımlanmadığını ve bu hususta başka bir güvence getirilmediğini tespit etmektedir. İtiraz konusu tedbirlerin alınmasının keyfiliğe açık olduğu ve kanunilik şartıyla bağdaşmadığı değerlendirilmektedir (§ 105). Mahkeme, itiraz konusu müdahalenin Sözleşme'nin 8/2 maddesi anlamında "yasayla öngörülmediğini" tespit etmektedir (§ 106).

Türkiye'nin askıya alma bildirimi, 667 sayılı KHK'nın 6/1 (d) maddesinde keyfiliğe ve kötüye kullanıma karşı herhangi bir güvencenin bulunmamasını haklı kılmamaktadır (§ 107).

Adil tazmin olarak her bir başvuruçuyu için 9.750 Avro manevi tazminata ve toplamda 9.126 Avro yargılama giderine hükmedilmiştir.

13. BURGAZ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁵²

a. OLAYLAR

Başvurucuların, mektupları UYAP'a kaydedilmiş; bu uygulamanın sonlandırılması talepleri reddedilmiştir.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Özel hayata ve haberleşmeye saygı hakkının ihlali (müdahalenin, Sözleşme anlamında yasayla öngörülme şartını karşılamaması, m. 8).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, daha önceden, mektupların UYAP'a kaydedilmesinin bu hüküm anlamında "yasayla öngörülmüş" kabul edilemeyeceğinden dolayı Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir (§ 11).

Adil tazmin olarak 18 başvurunun her biri için 500 Avro yargılama giderine hükmedilmiştir.

14. İLERDE VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁵³

a. OLAYLAR

Başvurucular, cezaevlerinde aşırı kalabalık koşullarda tutulmuşlar ve iki başvuru, ailelerinden uzak cezaevlerine konulmuşlardır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur:

1. Kötü muamele yasağının ihlali (sekiz başvuru bakımından aşırı kalabalık koşullarda tutulma, m. 3);

2. Aile hayatına saygı hakkının ihlali (bir başvuru bakımından ailesinden uzak bir cezaevine nakledilme, m. 8)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Aşırı kalabalıklığın sistematik bir meseleden kaynaklandığında ve yetkililerin eş zamanlı olarak çok sayıda taleple karşılaştığında; sistemi bir bütün olarak ele almaktan ziyade, yalnızca bireysel müştekilere yardımda bulunan tedbirler, etkili görülemez. Ulusal mevzuat, değerlendirmeye alınacak yüzey alanı bakımından belirli asgari bir standart da içermemektedir.

52 Burgaz ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 57407/19 ve diğer 17 başvuru, K.T: 28 Kasım 2023.

53 İlerde ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 35614/19 ve diğer 10 başvuru, K.T: 5 Aralık 2023.

Mahkeme, daha önceden erişilebilir bir yol ve yetersiz tutukluluk koşulları için çözüm sağlayabildiği değerlendirilen infaz hakimliğine şikayetin, mevcut başvurucların şartlarında yetersiz olduğunu değerlendirmektedir (§ 153).

Etkili bir önleyici yol tespit edilmişse; tutuklu bulunan başvuruclar, kural olarak onu kullanma yükümlülüğünden muaf tutulamazlar. Başvurucların ilk olarak mevcut ve etkili önleyici yolu, sonrasında ve uygun olduğu kadarıyla ilgili tazmin edici yolu kullanmaları gerekmektedir (§ 159). Mahkeme, hukuk ve idari mahkemeler önündeki tazminat yolunun, şartların iyileştirilmesini sağlama anlamında önleyicilik unsuruna sahip olmadığını gözlemlemektedir (§ 161). İdare mahkemelerinin, tazminat verilmesini idare nezdinde hizmet kusuru şartına bağlamaları, duruma uygun düşmemektedir (§ 164).

Koğuş içi banyo tuvalet yerleri, koğuşun toplam yüzey alanının ölçümünde hesaba katılmamalıdır. Mahkeme, dış avlunun da kişisel yaşam alanının hesabına dahil edilemeyeceğini değerlendirmektedir. Ancak, gündüz saatlerinde avluya serbest erişimin mevcudiyeti, somut tutukluluk koşullarının genel değerlendirilmesi açısından önemli bir unsurdur (§ 175).

Sekiz başvuruclu bakımından, ilgili dönemde 3 m²'den daha az kişisel alanlarının olduğu tespit edilmiştir. Başvurucların yetersiz alana sahip oldukları dönem oldukça uzun bir süreydi (§ 188). Bu başvurucların tutukluluk koşulları, onları, tutuklanmanın doğasında olan mevcut kaçınılmaz ıstırap düzeyinin ötesine geçen bir sıkıntıya maruz bırakmıştır ve Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal etmiştir (§ 189).

3 ila 4 m² yaşam alanına sahip altı başvuruclu bakımından, alan unsurunun uygun olmayan diğer fiziksel tutuklanma koşullarıyla birleşmesi halinde ihlal bulunabilmektedir (§ 190). Başvurucların gündüz saatlerinde dış avkuya sınırsız erişiminin olması, az kişisel yer verilmesini önemli ölçüde hafifleten bir unsur olarak ele alınmalıdır (§ 191). Temizlik ve hijyen şartları bakımından Mahkeme, temizlik, havalandırma ve aydınlatma da dahil olmak üzere koşulların genel şartlarının yeterli olduğu sonucuna varmaktadır (§ 193). Şartların topluca etkisini dikkate alan Mahkeme, insanlık dışı veya aşağılayıcı olarak nitelendirilebilmesi için gerekli eşiğe ulaşıldığını değerlendirmemektedir (§ 195).

4 m²'den fazla kişisel alana sahip başvuruclar bakımından; tutulmanın diğer yönlerini de dikkate alan Mahkeme, şartların kötü muamele derecesine ulaşmadığını değerlendirmektedir (§ 198).

Uzak cezaevine nakil bakımından ailesinin bulunduğu ve yargılamanın yapıldığı yere yakın cezaevinden, daha uzak cezaevlerine nakledildiğinde; başvurucluya herhangi bir gerekçe

belirtilmemiştir. Dolayısıyla bu cezaevlerine nakledilmesi, aile hayatına saygı hakkına keyfi müdahaleye karşı usulü güvenceler olmaksızın gerçekleşmiştir. Daha yakın cezaevlerine gönderilmesi reddedilirken, ailesine görece olarak daha yakın başka bir yere nakledilip edilemeyeceği ya da ziyaret azlığını telafi edecek alternatif yollar somut olarak değerlendirilmemiştir (§ 219). Bu hususlar, müdahalenin orantısız olduğunu ortaya koymaktadır ve Sözleşme'nin 8. maddesi ihlal edilmiştir (§ 220).

Adil tazmin olarak başvurulardan 8'i için toplamda 57.500 Avro manevi tazminata ve başvurulardan 5'inin her biri için 1.000 Avro yargılama giderine hükmedilmiştir.

15. HALİT KARA/TÜRKİYE⁵⁴

a. OLAYLAR

Başvurucunun başka bir cezaevinde tutuklu bulunan mektup ve eklerine sakıncalı olduğu gerekçesiyle el konulmuştur.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Haberleşmeye saygı hakkının ihlali (müdahalenin, demokratik bir toplumda gerekli olmaması, m. 8).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Başvurucunun gerçekten kardeşiyle irtibatını sürdürmek istediğinden, meselenin başvuran açısından taşıdığı şahsi önemi aşıkardır. Ayrıca başvurucunun kardeşinin de tutuklu olması, aralarındaki sınırlı iletişim olanaklarından biri olan yazılı iletişimin önemi arttırmıştır. Dava, ilkesel bir meseleyi, yani başvurucunun yakın bir aile üyesiyle özel yazışma hakkına saygı ve bu bakımdan etkili yargısal denetimin varlığı hakkını kapsamaktadır (§ 30). Yetkililerin söz konusu mektubu göndermeyi reddetmesinin önemli bir zarara yol açmadığı söylenemez (§ 31).

Kararlar, disiplin kurulunun veya yargılama mahkemelerinin somut ve Sözleşmeye uygun bir değerlendirme yürüttüklerini göstermekte başarısız olmuştur. Başvurucunun iddialarının dikkatlice değerlendirildiği ve yazışmasına saygı hakkının söz konusu diğer menfaatlere (cezaevi düzeninin ve disiplinin korunması gibi) karşı yeterli şekilde tartıldığı, mahkeme kararlarından anlaşılmamaktadır (§ 54). Cezaevi yetkilileri ve yargılama makamları, sakıncalı görülen belirli kısımlar düzeltildikten sonra mektubun gönderilmesi olasılığına dair yeterli bir açıklama sunmamıştır (§ 55).

54 Halit Kara/Türkiye Kararı, Başvuru No. 60846/19 , K.T: 12 Aralık 2023.

Mahkeme, ulusal makamların yarışan menfaatleri dengeleme ve başvuruçunun yazışma hakkına saygı hakkına keyfi müdahaleyi önleme görevini yerine getirmediğini değerlendirmektedir. Dolayısıyla, ulusal makamlarca bahse konu mektubun gönderilmesinin reddini haklı kılmak için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu ya da itiraz edilen tedbirin demokratik bir toplumda gerekli olduğu ortaya konulmamıştır (§ 58).

Başvuruçucu, keyfi müdahaleye karşı asgari bir koruma derecesinden faydalanmadığından; itiraz edilen kısıtlamanın, olağanüstü halin özel koşulları tarafından sıkı sıkıya gerekli kılındığı söylenemez (§ 59). Bu nedenle Sözleşme'nin 8. maddesi ihlal edilmiştir (§ 60).

16. KOLAY VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁵⁵

a. OLAYLAR

Başvuruçular, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: İlgili ve yeterli gerekçe olmaksızın tutuklama (m. 5/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Herhangi bir zorunlu tutukluluk sistemi, tek başına Sözleşme'nin 5/3 maddesiyle bağdaşmamaktadır. Kanunun, tutuklama nedenlerine ilişkin varsayım öngördüğü durumlarda; bireysel özgürlüğe saygı kuralından ayrılmayı haklı kılan somut olguların olduğu ikna edici biçimde yine de gösterilmelidir (§ 15). Mevcut davada olduğu gibi formülastik ve kalıplaşmış ifadelerle kaleme alınmış kararlar, bir kişinin tutukluluğunun devamını haklı kılmaya yeterli görülemez (§ 16).

Ulusal yargı makamları tarafından sunulan gerekçeleri dikkate alan Mahkeme, söz konusu tedbiri haklı kılmak için yeterli görülemeyecek gerekçelerle başvuruçuların tutukluluğuna ve tutukluluğunun uzatılmasına hükmedildiğini değerlendirmektedir (§ 17).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere başvuruçulardan 269'unun her biri için 3.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

55 Kolay ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 15231/17 ve diğer 283 başvuru, K.T: 12 Aralık 2023.

17. MECİT VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE⁵⁶

a. OLAYLAR

Başvurucular, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Tutuklama kararları, ByLock uygulaması kullanıcılığına, bankacılık faaliyetlerine, bazı yayınlara abone olmalarına, "F" seri numaralı 1 dolar bulundurmalarına ve/veya bazı kurum veya kuruluşlarda çalışmalarına veya buralara üyeliklerine dayandırılmıştır. Atfedilen suç bakımından ByLock kullanımının "makul şüphe" oluşturmayacağına daha önceden karar verilmiştir. Mahkeme, söz konusu şüpheyi haklı kılabilecek başkaca bir bilginin yokluğunda, diğer eylemlerinin hukukilik varsayımından yararlanan ve terör örgütü üyeliğini gösteren bir delil olarak değerlendirilemeyecek ikincil unsurlar olduğunu değerlendirmektedir (§ 8).

Başvurucuların ilk tutuklama anında iddia edilen suçu işlediklerinden "makul şekilde şüphelenildiğine" ikna edebilecek diğer herhangi bir emare, olgu veya bilgi sunulamadığından; Mahkeme, tutuklamayı haklı kılan şüphenin makullüğüne ilişkin şartların karşılanmadığını tespit etmektedir. Başvurucuların, yargı mensubu olmamasının ulaşılan sonuç üzerinde bir etkisi yoktur (§ 9).

Adil tazmin olarak manevi tazminat ve yargılama giderlerine karşılık gelmek üzere başvurulardan 78'inin her biri için 5.000 Avro tazminata hükmedilmiştir.

VII. 2024 YILINDA VERİLEN KARARLAR

1. SİL VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI⁵⁷

a. OLAYLAR

Tutuklu bulunan başvurulardan gönderdikleri ve onlara gelen mektuplar UYAP'a kaydedilmiş ve bu uygulamanın sonlandırılmasına ilişkin talepleri reddedilmiştir.

56 Mecit ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 69884/17 ve diğer 81 başvuru, K.T: 12 Aralık 2023.

57 Sil ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru No. 8130/19 ve diğer 2 başvuru, K.T: 06 Şubat 2024.

b. İHLALLER

AİHM, şu ihlal tespitinde bulunmuştur: Mektupların UYAP'a kaydedilmesinin yasayla öngörölmüş kabul edilemeyeceğinden, özel hayata ve haberleşmeye saygı hakkının ihlali (m. 8).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Nuh Uzun ve Diğerleri/Türkiye davasında, mektupların UYAP'a kaydedilmesi yoluyla başvuruçuların özel hayata ve haberleşmeye saygı haklarına yapılan müdahalenin Sözleşme'nin 8/2 anlamında "yasayla öngörölmüş" kabul edilemeyeceğinden dolayı Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir. Somut olayda, farklı bir sonuca ulaşmayı gerektirecek bir gerekçe bulunmamaktadır (§ 11).

2. PARILDAK/TÜRKİYE⁵⁸

a. OLAYLAR

Başvuran, 2012 ile 2016 yılları arasında "Gülen Hareketi"nin başlıca yayın organı olarak kabul edilen günlük gazete Zaman'da köşe yazarı olarak çalışmıştır. Zaman gazetesi, 27 Temmuz 2016'da yürürlüğe giren 668 sayılı OHAL KHK'sı ile kapatılmıştı. Ağustos 2016'da Ankara'daki Polise isimsiz bir ihbar gelmiş, bu ihbarın içeriği: "Twitter'da Fuat Avni'ye bilgi veren ve o hesap tarafından takip edilen Ayşenur Parıldak, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde çantalarını toplamış ve son sınavından sonra kaçacak." şeklindeydi Ertesi gün, Parıldak tutuklanmış ve gözaltına alınmıştır. Polis sorgusunun ardından mahkemeye çıkarılmış ve 11 Ağustos 2016'da tutuklu yargılanmak üzere cezaevine konulmuştur. Başvuranın tutukluluğuna itirazı yerel mahkemeler tarafından reddedilmiştir.

b. İHLALLER

1. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (tutuklama anında başvuranın suç işlediğine dair şüpheyne yol açacak kanıt bulunmaması, Madde 5/1)
2. Tutuklama gerekçesinin olmaması (Madde 5/3)
3. İfade özgürlüğünün ihlali (Başvuran, "fuatavni" adlı Twitter hesabının sahibi ile olan iddia edilen teması, Bank Asya'da banka hesabı bulundurması, ByLock mesajlaşma

58 Parıldak/Türkiye Kararı, Başvuru No. 66375/17, K.T: 19 Mart 2024.

uygulamasını kullandığı iddiası, üzerinde bulunan belgelerin ve materyallerin içeriği ve nihayet babasının Gülen Hareketi ile bağlantısı gerekçesiyle tutuklanmıştır, Madde 10)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, başvuranın tutuklu yargılanmasını emreden Sulh Ceza Hakimliğinin ve onu tutuklu tutma kararı veren diğer mahkemelerin kararlarında dayandıkları delilleri belirtmediklerini kaydetmektedir (§ 67).

Mahkeme, yayınların terör suçlarının işlenmesini teşvik etmediğini, şiddeti yüceltmediğini veya meşru yetkililere karşı bir ayaklanmayı teşvik etmediğini kaydetmektedir (§ 77).

Mahkeme, mevcut davada olayların ulusal hukuka ve Sözleşme'ye uygun olarak varsayılması gerektiğini ve bir bütün olarak ele alındığında, başvuranın suç işlediğine inanılmasına yol açabilecek "makul şüphe" oluşturacak nitelikte olmadığını değerlendirmektedir (§ 79).

Mahkeme, yukarıda belirtilen türden başka delil veya bilgi bulunmaması durumunda, yalnızca başvuranın ByLock kullanıcısı olduğunu belirten belgenin, başvuranın suçlandığı suçu oluşturacak şekilde ByLock kullandığına dair nesnel bir gözlemciyi ikna edebilecek makul şüphe oluşturduğu sonucuna varması için tek başına yeterli olamayacağını değerlendirmektedir (§ 82).

Mevcut davada, başvuranın Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrası kapsamındaki hak ve özgürlüklerine yapılan müdahalenin, kanunla öngörülmemiş olması nedeniyle 10. maddenin 2. fıkrası kapsamında haklı gösterilemeyeceğini değerlendirmektedir (§ 127).

Başvurana 16.000 Avro manevi tazminat ve masraflar için 6.000 Avro ödenmesine karar verilmiştir.

3. KARTAL/TÜRKİYE⁵⁹

a. OLAYLAR

Olayların gerçekleştiği dönemde başvuru, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Teftiş Kurulu başkan yardımcısı olarak görev yapmaktaydı. Şubat 2014'te TBMM, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nu değiştiren 6524 sayılı Kanun'u kabul etti ve başvurucunun

59 Kartal/Türkiye Kararı, Başvuru No. 54699/14, K.T: 26 Mart 2024.

Teftiş Kurulundaki görevi bu değişiklikler uyarınca sona erdirildi. Başvuru bu sona erdirmeye ilişkindir.

b. İHLALLER

Mahkemeye erişim hakkının ihlali (Davalı Devlet, olayda yargısal denetimin bulunmaması nedeniyle başvuranın mahkemeye erişim hakkının özünü ihlal etmiştir, Madde 6/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Bir başvurunun hukuka uygunluğu ve tutukluluğun uygunluğuna ilişkin itiraz konusu olan bir başvurunun incelenmesi için geçen süre, Anayasa Mahkemesinin etkinliğine ilişkin bir çıkarım yapmak için tek başına yeterli değildir (§ 92).

Mahkeme, başvurucunun Teftiş Kurulundaki görev süresinin yasama müdahalesi yoluyla sona erdirilmesinin hukuk devleti ile uyumlu olmadığını ve yargının bağımsızlığını tehdit edebileceğini değerlendirmektedir (§ 96).

Başvurucuya 7.800 Avro manevi tazminat ve masraflar için 1.767 Avro ödenmesine hükmedilmiştir.

4. GÜLCÜ VE DİĞERLERİ (49 BAŞVURUCU)/TÜRKİYE⁶⁰

a. OLAYLAR

Olayların gerçekleştiği dönemde, Gülcü ve diğer başvuru sahipleri farklı tür veya seviyelerdeki mahkemelerde hakim veya savcı olarak görev yapmaktaydı. Başvurular, başvuru sahiplerinin HSK tarafından rızaları olmadan başka şehirlere veya başvuru no. 56732/15'teki başvuru sahibi Seyfullah Çakmak'ın durumunda olduğu gibi, "Yargıtay Savcılığı" görevinden mahkemede raporör hakim pozisyonuna transfer etme kararlarına karşı yargı denetimine başvuramamasıyla ilgilidir.

b. İHLALLER

Mahkemeye erişim hakkının ihlali (Davalı Devlet, olayda yargısal denetimin bulunmaması nedeniyle başvuru sahiplerinin mahkemeye erişim hakkının özünü ihlal etmiştir, Madde 6/1).

60 Gülcü ve diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru no: 37013/15 and 49 others, K.T: 26 Mart 2024.

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Bu karar, önde gelen davalardan biri olan Bilgen v Türkiye (Başvuru no. 1571/07, KT. 9 Mart 2021) bağlamında verilen bir komite kararıdır. Bu kararda incelenen konular tekrarlanmış ve bu karardan sapsmak için bir neden olmadığına karar verilmiştir.

Bu kararda, AİHM, yargının bağımsızlığını ve hukuk devletini korumanın güçlü kamu yararını göz önünde bulundurarak, HSK'nın hakim ve savcılarının yer değiştirme kararlarının yargısal denetiminin olmamasının makul bir gerekçesinin olmadığını ve bu nedenle başvuru sahiplerinin mahkemeye erişim hakkının özünü zayıflatıldığını yinelemiştir.

Başvuruculara manevi tazminat olarak 2.000 ile 2.500 Avro arasında değişen ve masraflar için tazminat verilmiştir. Tazminat miktarındaki farkın, başvuru sahibinin bir avukat tarafından temsil edilip edilmediğine göre yapıldığı gözlemlenmiştir.

5. SÖZEN/TÜRKİYE⁶¹

a. OLAYLAR

Başvuru sahibi, idare mahkemesi hakimi olarak görev yapmakta iken 2011 yılında HSK tarafından Danıştay üyeliğine seçilmiştir. 23 Temmuz 2016'da yürürlüğe giren 6723 sayılı Kanun'un ardından, başvuru sahibi de dahil olmak üzere Danıştay'ın her üyesinin görev süresi sona erdirilmiştir. HSK, daha sonra 6723 sayılı Kanun uyarınca görev süresi sona eren bazı hakimleri Danıştay'ın yeni üyeleri olarak atanmıştır. Ancak başvuru sahibi yeniden atanmayıp, mahkemede raportör hakim olarak görevlendirilmiştir. Başvuru başvuru sahibinin Danıştay üyesi olarak görev süresinin bu şekilde sona erdirilmesiyle ilgilidir.

b. İHLALLER

Mahkemeye erişim hakkının ihlali (Madde 6/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, HSK'nın, 6723 sayılı Kanun'un kabul edilmesinden sonra yeni Danıştay üyelerini atama kararına dayandırdığı kriterlerin bilinmediğini ve ilgili tarafların HSK'nın Anayasa'nın 159. maddesi uyarınca yeni üyeleri atanmama kararına karşı itiraz edebilecekleri bir yol bulunmadığını kaydetmektedir (§ 76).

61 Sözen/Türkiye Kararı, Başvuru No. 73532/16, K.T: 9 Nisan 2024.

Her halükarda, temel hukuk devleti ilkesinin olağanüstü hal koşullarında bile geçerli olması gerektiğini hatırlatır. Ancak, bir demokratik toplumda hukuk devleti ile ve Madde 6 § 1'in altında yatan temel ilkeyle, yani sivil iddiaların etkili yargısal denetim için bir hakim önüne getirilebilmesi gerektiği ilkesiyle bağdaşmaz şekilde, bir Devlet'in mahkemelerin yetki alanından bir dizi davayı çıkarması veya kişileri sorumluluktan muaf tutması kabul edilemez (§ 77).

Başvurucuya 7.800 Avro manevi tazminat ve masraflar için 1.000 Avro ödenmesine karar verilmiştir.

6. AYDIN SEFA AKAY/TÜRKİYE⁶²

a. OLAYLAR

Başvurucu Aydın Sefa Akay, 1987 yılında Dışişleri Bakanlığı'nda hukuk müşaviri olarak çalışmaya başlamış ve o tarihten beri, Türkiye'nin Avrupa Konseyi Daimi Temsilciliği dahil olmak üzere yurtdışında çeşitli görevlerde bulunmuştur.

Eylül 2016'da Akay, BM Ceza Mahkemeleri Mekanizması'nda yargıç olarak görevliydi ve o tarihte İstanbul'daki konutundan görevi gereği uzaktan çalıştığı sırada tutuklandı. İddianame, Akay'ın "FETÖ/PDY" üyeleri tarafından kullanıldığı iddia edilen şifreli mesajlaşma uygulaması Bylock'u kullanmasını ve evinde yapılan aramada Fetullah Gülen tarafından yazılmış iki kitabın bulunmasına dayanmaktadır.

Akay, Haziran 2017'de ilk derece mahkemesinde suçlu bulunmuştur. Yerel mahkeme, diplomatik dokunulmazlık talebini reddetmiştir. BM yargıcı olarak görevleriyle ilgili eylemler için dokunulmazlığı olduğunu, ancak Türkiye'nin yargı yetkisi kapsamında olmadığına karar vermiştir. Yedi yıl altı ay hapis cezasına çarptırılan Akay, adli kontrol ile serbest bırakılmış ve yurtdışına çıkma yasağı getirilmiştir. Akay'ın mahkumiyeti Şubat 2021'de Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiş olup halen Rize L Tipi Cezaevinde cezası infaz edilmektedir.

b. İHLALLER

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5 § 1. maddesi (özgürlük ve güvenlik hakkı)
2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi (özel hayat ve aile hayatına saygı hakkı).

62 Aydın Sefa Akay/Türkiye Kararı, Başvuru No. 59/17, K.T: 23 Nisan 2024.

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, yargının adaletin garantörü olarak özel rolünü ve üyelerinin yürütmenin müdahalesinden korunması için gerekli olan güvencelerin uluslararası hakimler için de geçerli olduğunu vurgulamıştır (§ 113). Ulusal mahkemelerin aksine, Mahkeme, Akay'ın Temmuz 2016'dan Haziran 2018'e kadar BM yargıcı olarak görev süresi boyunca kişisel dokunulmazlık ve her türlü tutuklama veya gözaltından korunma da dahil olmak üzere tam diplomatik dokunulmazlığa sahip olması gerektiğini değerlendirmiştir.

Mahkeme, Akay'ın diplomatik dokunulmazlığının kapsamının yorumu konusundaki tespitlerinin, aynı zamanda uluslararası hukuk uyarınca şahsının ve özel konutunun dokunulmazlığından da yararlanması gerektiği anlamına geldiğini belirtmiştir (§ 143). Ayrıca, başvurucunun ilgili dönemde Türkiye'den BM Ceza Mahkemeleri Mekanizması için çalıştığını göz önünde bulundurarak, ikametgahının, Mahkeme içtihiadında avukatların ofislerinin aranmasına verilen korumaya benzer şekilde daha yüksek bir koruma altında olduğunu değerlendirmiştir. Dolayısıyla, Eylül 2016'da evinin ve şahsının aranmasının haklarına müdahale ettiğini ve bu müdahalenin "kanunla öngörölmediğini" ve bu nedenle 8. maddeyi ihlal ettiğini sonucuna varmıştır.

Başvurucuya 21.000 Avro manevi tazminat ve masraflar için 7.000 Avro ödenmesine karar verilmiştir.

VIII. İHLAL KARARLARINA İLİŞKİN GENEL TABLO

Year	Karar sayısı	Başvurucu sayısı	Tazminat miktarı (AVRO)
2018	2	2	43.100
2019	2	2	10.000
2020	2	2	14.000
2021	9	436	2.272.875
2022	12	564	2.697.060
2023	17	599	2.268.136
2024	6	53	180.867
TOPLAM	50	1.661	7.491.138